



**R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia**

**Tamburini, Tommaso**

**Lugduni, 1689**

Tractatus I. De Impedimentis ejusdem.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

missorias requirere concedendas à proprio Ordinario, cum eas infra annum non possit Vicarius Capitularis concedere, ut habetur in Iure; Pontifex autem praesumitur habere omnia Iura in scrinio pectoris sui, ut dicitur c. 1. de Constit. in 6. & in eodem privilegio aperte ostendit se habere notitiam Sedis Vacantis; solum ergo requirit Pontifex testimonium Ordinarii proprii de vita, & moribus Clerici, quod iam Clericus authenticè ostendit.

Et hæc dicta sunt circa Maiorem propositionem allatam in nostro syllōgismo suprà n. 4.

24. Quod attinet ad Minorem, res est clara; nam literas Testimoniales proprii Ordinarii, & habet, & affert, sigillo munitis authentico.

25. Brevis ergo ratio est, quia non incurritur suspensio, nisi sit lata: at ob hoc delictum peculiare Clerici Tituli non est lata ulla suspensio, ergo.

26. Ex dictis inferitur, Episcopum Cephaludensem, non incurrisse suspensionem à collatione Ordinarii, cum postea conferendo, concessisset irregularem artem.

Hactenus P. Petrus Multica, & ego item de Ordine hactenus.

# DE SACRAMENTO MATRIMONII LIBER OCTAVVS.

## TRACTATUS PRIMVS,

DE

## IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

**U**AT me impedimenta amoris Matrimonii, prius quam de ipso magis proximè tractationem instituum: Nam propterea in Primo, & Secundo Tractatu huius Octavi Libri quam de Matrimonii impedimentis, de quæ horum Dispensatione, ut scilicet illis per dispensationem amoris, possim proprius atque expeditius ad ipsius Matrimonii considerationem accedere. Favere conatibus nostris omnium bonorum Auctor, & Donator Deus.

### CAPVT PRIMVM.

Quid, & quotuplex sit impedimentum Matrimonii.

**D**, quod obstat, ne Matrimonium contrahatur, sive illud sit physicum, ut ætas infantilis, quæ est inepta ad matrimonium, sive sit morale, ut prohibitio v. g. ne affinis contrahatur cum affino dicitur Matrimonii impedimentum.

2. Est autem in duplici Classe: Aliud enim est solum impediens, impedit nimirum, sed non invalidat matrimonium, qualis est v. g. votum simplex Castitatis; Aliud ita impedit, ut etiam invalidet, quale est idem votum Castitatis solemne. Illa primi generis vocantur absolute Impedientia, hæc Dirimentia.

3. De Impedientibus dicemus postea, nunc (utpote prioris momenti) locum demus Dirimentibus, quæ sunt duodecim ex iure antiquo, quibus si duo addas ex iure novo Tridentini, omnia sunt quatuordecim his vulgatis verbis comprehensa.

4. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, si sit affinis, si forte coire nequebis.

Ex Tridentino.

Si Parochi, & duplicis desit presentia Testis,

Raptus sit mulier, nec parti reddita tuta

Hæc facienda verant connubia, falsa retractant.

Hoc est. Matrimonium cum aliquo ex prædictis impedimentis factum, retractatur, atque omnino irritum est, ac nullum, ac si factum non fuisset.

5. Hæc impedimenta, aliqua sunt inducta Iure naturali.

Par. III.

Iura, aliqua Iura Ecclesiastico. De Iure naturæ sunt illa quatuor: Error in persona: Impotentia perpetua, Conganguinitas in primo gradu rectæ lineæ, Patris v. g. cum filia, & Ligamen; id est ligatum esse actuali matrimonio. Cætera sunt de Iure Ecclesiastico, ut distinctius dicemus in explicatione singulorum.

6. Quæ autem sunt ex Iure naturæ, dispensabilia non sunt, & locum habent etiam in matrimoniis Infidelium; quæ verò ortum habent ex Iure Ecclesiæ possunt à Summo Pontifice dispensari, & locum nequaquam habent in dictis Infidelium matrimoniis.

7. An alia potestas præter Summum Pontificem (sive Ecclesiastica ipso inferior, sive Civilis, Imperatoria, Regia, &c. Matrimonii impedimenta constituere valide possit, lege apud Doctores passim (ut Sanch. lib. 7. de matr. d. 1. Pont. l. 6. de matr. c. 1. Coninch. disp. 30. de matr. dub. 1. Perez d. 31. de matr. sect. 4. Avel. q. 9. de matr. sect. 2. & 3. aliosque apud ipsos.

### CAPVT II.

Impedimentum primum Matrimonii.

ERROR.

§. I. Quis ille sit?

**U**T huius impedimenti notitia plana fiat, Adverte Primo in contrahentibus Matrimonium, duorum genera errorum posse intercedere. Primum, in personis ipsis, quæ contrahunt, ut si tu volens contrahere cum Maria, invenias Catharinam.

Secundum, in qualitatibus personarum, ut, si quis volens contrahere cum Maria pulchra, vel nobili, vel divite

L 3 vitæ

vite, inveniat ipsam eandem deformem, vel ignobilem, vel pauperem. Inter has qualitates, ne adnumeret Servitutem; hæc enim propter suis peculiare considerationes certò est impedimentum dirimens, ut c. 3. explicabimus: adnumeret tamen ipsum nomen contrahentium, nam ex solo nominis errore non vitiafi matrimonium, quando constat de persona, nimis est certum.

2. Adverte Secundò. Errorem posse interdum esse antecedentem, & dantem causam contactui, interdum comitantem. Prior contingit, quando consensus rursus innititur errori. Contingit autem, si circa substantiam: ut, si Antonius, ideo ducit hanc, quia putat esse Mariam, ita ut, si scivisset non esse Mariam, non consensisset in illam: Sive circa qualitates, ut si ideo ducit Mariam quia putat esse divitem, ita ut, si scivisset non esse divitem, in illam non consensisset. Posterior, idest error comitans contingit, quando consensus non innititur errori; & quidem pari modo, si circa substantiam, ut, si Antonius ducit hanc, v. g. Bertam, ita ut, si scivisset esse Mariam, adhuc consensisset; si circa qualitates, ut si Antonius ducit Mariam, putans, eam esse divitem, ita tamen, ut, si scivisset divitem non esse, adhuc illam duxisset.

3. Adverte Tertiò, Errorem circa prædicta posse, esse vincibilem vel invincibilem, ut alibi nimis læpè, per alias occasiones, explicuimus.

4. Adverte denique Quartò, Conditionem aliquam, posse apponi contractui, atque adeo matrimonio, tribus modis. Actualiter. Virtualiter. Habitualiter; Actualiter est, quando expresse ea ponitur, ut: *Si es dives, te volo ducere, secus nequaquam*. Virtualiter, quando licet in contractu actualiter non ponatur: tamen de ea cogitatum fuit, & fuit appositum antea, & illa non retractata, datur consensus contractui, ut, si Antonius v. g. se declarasset, nolle ducere Mariam, nisi sub conditione, quod sit dives, vel pulchra, vel non ex genere ludæorum, &c. & deinde, hoc animo non mutato, consensit in Mariam, quæ est inops, vel fœda, vel ex ludæorum genere. Habitualis, quando, nec de illa conditione cogitatum fuit, nec illa appositum est in contractu, quamvis in ea dispositione sit, vel fuerit contrahens, ut si de illa cogitasset, non contraxisset. Duxit Antonius v. g. Mariam, nihil cogitando de ejus paupertate, vel divitiis, sed deinde invenit, eam esse pauperem: id, quod, si scivisset, vel cogitasset, nunquam illam duxisset.

5. His positis sint duæ regulæ. Altera facilis in praxi. *Error circa substantiam iure naturali est impedimentum dirimens*. Altera difficilior, propter exceptiones, quas habere debet, *Error circa qualitates persona non est impedimentum dirimens*. Sed singulas separatim explicemus.

#### ERROR CIRCA SUBSTANTIAM.

6. Error circa substantiam personæ, ut cum unus, vel una supponitur pro alio, vel pro alia, si sit antecedens, si comitans, si vincibilis, etiam si crassus sit, & supinus, si invincibilis, irritum prorsus reddit matrimonium. Ita Sanch. l. 7. matr. d. 18. num. 7. G. Hurtad. d. 13. de matr. diff. 1. Fill. t. 1. r. 10. de matr. p. 2. c. 2. n. 3. alique passim. Et ratio est manifesta, quia ejusmodi errores, & quicunque similes, constituunt ignoratam eam personam, in quam tanquam in objectum tendere deberet consensus; at circa id, quod ignoratur, nullus actus seu consensus voluntatis tendere potest, iuxta illud Iuris: (l. 9. C. de Iuris, & pacti ignorantia.) *Errantis nullus est consensus*. Confirmatur, si quis volens à te emere aurum, tu ei des vitrum, quem tamen ipse per errorem putet esse aurum, nonne est invalida emptio? Ita igitur erit, si Antonius volens ducere personam Mariæ, inveniat esse Bertam.

7. Contra, si Antonius ducens Bertam, quam Bertam esse cognoscit, diceret, *Si hæc esset Maria, illam certe ducerem*, validum, secundum Sanch. l. 1. num. 6. esset matrimonium cum Berta: quia ejusmodi dicendi modus ostendit id, in quod Antonius consensisset, non verò

id, in quod consentit de præfenti; consentit enim re ipsa in Bertam.

8. Dices. At Sacramentum Baptismi v. g. est validum, si quis, dum baptizat hunc, putat esse alium.

Respondet, id non esse mirum, quia Baptizans actionem, & intentionem suam in hunc præfentem, cumque tandem sitat contrahens suam consensum, agit in determinatam personam hanc v. g. Mariam, si Baptizans diceret: *Solo baptizare hunc, si is est*, certè non baptizaret, si esset Paulus; quam tamen intentionem conditionalem illicitè, & nimis impudenter haberet.

9. Dices iterum. Venditio hujus equi validè est, si emptor, putet, venditorè esse Titium, cui verè sit Titius.

Respondet, neque id mirum esse: quia regulariter ad contractum emptionis, & venditionis parum exigit, sine hic, vel ille, qui vendit, dummodo legitime datur, cum tota venditionis substantia versetur circa eum, seu materiam, quæ emitur. Adde nihilominus neque illam fore validam emptionem, quæ constituitur liter quis sic emeret, *Emo à Titio equum v. g. si venditor est Titius*, & re ipsa Titius non esset.

10. Inquires. Quodnam peccatum committit, qui per dolum cooperatur, ut quis cum errore contrahat matrimonium?

Respondet. Si, ut contrahatur cum errore præfenti de quo hic agimus, peccare mortaliter, non est dubium, quia tunc cooperatio esset, ad invalidum matrimonium, id, quod rem esse gravem, vel stultus videt. Si vero contrahatur cum errore qualitatium, de quo loquimur, sequenti, satis alibi explicui, nempe l. 7. de Matr. d. 18.

#### ERROR CIRCA QUALITATEM.

11. Error circa qualitates si sit error à te præfenti, si sit per dolum ab alio, si sit idem error in amodo, si sit comitans, si sit quomodocunque vincibilis, si sit invincibilis, non facit matrimonium irritum, sed illud erit validum, si sit contrahens cogitavit de huiusmodi qualitatibus, si sit non cogitavit, modo non aliquid ex duabus exceptionibus mox explicandis.

Ratio est, quia ad valorem contractus Matrimonii satis est, si consensus sit circa substantiam personæ, & mutuo datur, quicquid ergo est extra corpus substantiam, accidentale est, nec (si aliud non adhibeat) potest invalidum reddere contractum matrimonium.

12. Confirmatur Primò, quia ad valorem contractus civilis v. g. venditionis, satis est consensus in substantiam, de qua agitur, nec est opus ad circumstantias, nec advertere, secus cum præiudicio humani consensu vix illius consisteret contractus, qui vix non advertuntur ejusmodi omnes circumstantiæ.

13. Confirmatur Secundò, quia eodem modo Professio Religiosa est valida, quamvis ejus qualitates & libertates victus, fructuum mores, rigor Prælatorum, &c. advertantur. Id, quod rectè Sanchez l. 10. de Matr. d. 18. probat ex ea ratione quia secus, nullus istam personam qualis est Religio, & Matrimonium diceretur, & stabiliter electus, quia semper novæ circumstantiæ ad illud advertuntur. Quæ ratione tamen aliquando error qualitatibus, quia redundat in substantiam, profectum irritet, diximus, l. 8. in Decal. tra. 1. c. 7. §. 1. d. 18.

#### PRIMA EXCEPTIO.

14. Accedamus nunc ad exceptiones. Exceptio prima est, validum non esse Matrimonium, si expresse contrahatur sub conditione talis qualitatibus, quam deinde non adfuisse, non invenias, ut si dicas: *Si es dives, si es nobilis, si non es ex progenie ludæorum, tecum contraham*. Virginitate enim, vel divitiis, vel nobilitate non contrahitur, vel existente ludæorum progenie, nulliter contrahitur. Ratio est manifesta, quia consensus conditionatus præfenti conditione non existente, nullus est. Atque hæc, ut vides, est conditio actualiter posita in ipso contractu matrimonii.

15. Sed quid Primò, si conditio sit virtualis, qualem explicimus *num. 4. v. g.* ego nunquam contrahere volo cum Maria, nisi sub conditione, quod sit Virgo, & deinde hoc animo non retractato, sed, nec actu cogitans ad hanc meam dispositionem, contraho cum Maria, putans, esse Virginem, cum talis tamen non sit. xalidūne est matrimonium.

16. Respondeo esse invalidum, quia illa prior intentio, cum non sit retractata, & adhuc duret, ut supponimus, æquivalere conditioni actualiter posite. Confirmatur, quia idem diximus, *lib. 2. opus. de Sacrific. Missæ c. 1. §. 2.* & alibi de consecratione Sacramentorum, valere scilicet intentionem virtutalem, ac si esset actualis.

17. Ex dictis merito declaratum fuisse nullum matrimonium ejusdem mulieris, testatur Pontius, *l. 4. mar. cap. 21. num. 13.* quæ sæpè dixerat, se potius mortem sibi allaturam, quam cum certo quodam viro inituram matrimonium; si esset ex Iudæorum progenie; & post illud contractum, ex Iudæis inventus est, quia (inquit Pontius) ex circumstantiis clarè apparuit, illam conditionem virtualiter remansisse. Merito item simile quid refert Barbofa, (*in vero decisio 19. artic. 3.* multa de hac quæ eruditè afferens,) de matrimonio ejusdem mulieris, quæ se nobilem sinxerat. Merito denique similem casum narrat Caramuel. *in Th. fundament. prima edit. num. 1. 34. fol. 708.* quos omnes si est otium, lege.

18. Quid Secundò, si conditio sit habitualis, quam explicimus eodem *num. 4.* Si quis v. g. ita sit dispositus ut si advenisset ad hanc, vel illam qualitatem, non contraxisset; nunquam tamen ad illam advertit, & deinde contraxit, nihil item advertendo?

Respondeo, Tunc certe validum est matrimonium, quia in contractibus non attenditur ad id, quod fecisses vel voluisses in aliis circumstantiis, sed ad id quod te ipsa fecisti, & voluisti circa substantiam contractus, ut sic enim absolute consensum præbuiti substantiæ, nec adfuit illa conditio, sed solum adfuisse, quod nihil operatur. Confirmatur, quia idem docuimus *loc. cit. id est.* non sufficere, ad validitatem consecrationis Sacramentorum dispositionem h. bitualem.

## SECUNDA EXCEPTIO.

19. Iam verò secunda exceptio ejusdem posterioris regulæ hæc est. Quando error circa qualitates refunditur, seu redundat in substantiam Personæ, seu adducit errorem in substantiam, invalidum parit matrimonium. De Matrimonio loquor, nam pro aliis materiis aliter sumi errorem in substantia declaravimus *In lib. 8. in Decal. c. 7. §. 1. 1. 17.*

20. Sed hoc opus, hic labor. Ecqua enim ratione hanc redundantiam cognoscam? Operosum id esse fatetur etiam Sanchez *l. 7. matr. d. 18. num. 25.* ex quo tamen aliisque Doctoribus duas vias ad inveniendum quod queris indicabo; quarum altera ostendet nullitatem matrimonii, altera validitatem.

21. Prior via. Si occasione, seu consideratione alicujus qualitatis formet homo conceptum alicujus personæ determinatæ, seu individuatæ, & singularis, tunc illa qualitas refunditur in personæ substantiam, & consequenter si qualitas illa non adsit, sed per errorem putetur adesse, invalidat matrimonium. Exemplo res fiet clarior. Videt quis mulieres duas, altaram sedentem, stantem alteram ac dicit *Volo contrahere matrimonium cum hac, quæ sedet.* Vel videt alius duas puellas, & ex amico audit hanc esse nobilem, illam ignobilem, hanc esse virginem, viduam autem illam, dicitque *se velle contrahere cum ea, de qua meliores audit qualitates.* Aio, illam sessionem, hanc nobilitatem, hanc virginitatem, melioresque qualitates, qualitates quidem esse, sed in præfenti esse signa substantiæ ejus, cum quæ ille homo inire matrimonium intendit, atque adeo important determinationem personæ, cum tota intentio illius sit ad illud individuum, quod sedet, quod nobile est, quod virgo, &c. Si ergo alia dicto ho-

mini præfenteretur, cum quia per errorem contrahat, nulliter contrahet.

22. Posterior via. Contra, si aliunde formaverit homo conceptum talis determinatæ personæ. Cognovit v. g. hoc individuum, hanc determinatam puellam Mariam, sed illam jam cognitam, quoad personam, putat divitem nobilem, ex hac progenie, ex illa Civitate, vel amici, ut talem eandem jactent, cum talis verè non sit, & sub hoc errore cum illa matrimonium contrahat, validè contrahit, quia nunc error est in qualitatibus, quæ non refunduntur in substantiam personæ; jam enim illam ducis, quam ducere decrevisti.

## CONFIRMANTVR PRÆDICTA auctoritate Doctorum.

23. Explicabunt magis, magisque rem, de qua agimus, verba aliqua Pontii, Coninch, Layman, Pontius *l. 4. c. 21. n. 13.* sic habet: Denique hinc fit, vitari quandoque matrimonium ex errore in ejusmodi qualitatibus, ut cum animus contrahentis expressè nititur illi qualitati, quamvis accidentali, est enim ille consensus virtualis conditionalis. Unde si quis contraheret cum aliqua, quia existimabat, divitem esse, vel nobilem, vel honestam, vel virginem, ita ut his qualitatibus ducatur ad contrahendum, & his imitatur expressè, aliter non contrahitur, in quo casu talis consensus dependet ab ea circumstantia, & illam habet pro conditione assensus, invalidum erit matrimonium, si divites non sit, aut nobilis, aut honesta, aut virgo: in foro quidem conscientia, si ita res se habet; & etiam in exteriori foro, si probari poterit.

24. Coninch *d. 3. dub. 1. num. 17.* Petrus incidit in aliquam personam sibi incognitam, agit aliquantulum cum ea, deinde rogat, quamnam sit, falsoque dicitur ei, esse filiam unicam talis Ducis, deinde eam ducit uxorem, est solum error qualitatis, & matrimonium valet, quia determinatur ad concipiendam certam personam ex priore conversatione & per eam narrationem non determinatur, ut putat, eam esse aliam ab ea, qua cum agit, sed, ut putat ei talem qualitatem convenire. Excepi casum quo filia talis Ducis per famam ei prius esset singulariter nota, tunc per eam narrationem determinaretur, in hanc in particulari sibi ducendum propoheret.

25. Idem paulò ante *l. c. n. 13.* dixerat: Solius illius qualitatis error involvit errorem personæ, qua determinat intellectum contrahentis, ut certam, ac omnino determinatam personam concipiat, cum qua hic, & nunc intendit contrahere, eamque, cum qua externum contractum celebrat.

26. Et paucis interiectis lineis; ita in verum sit ipsum non intendere cum hac contrahere, sed cum ea, quam hanc putat esse.

27. Layman *l. 3. trall. 10. p. 4. cap. 3. num. 2.* Si Caja visus prius nota, & ad matrimonium determinata fuisset, tamen postea simul et se primogenitam, cum non sit, valebit matrimonium, nisi actualis intentio fuisset, saltem animo retenta, non accipiendi eam, nisi primogenita sit.

Atque hæc ex prædictis Doctoribus verba allata, sufficiant: Ceterum, qui alia cupit, adeat Barbosam *in voto decisio 19. num. 3.* qui nimis multa refert per extensum.

## §. II. Ex dictis deciduntur duos casus; alter olim decisus à Tabiena; alter allatus ab Hostio.

1. Circa annum 1508. Adolescens quidam petiit in uxorem filiam ejusdem, quam valde formosam forte viderat, verum illam ei denegavit Pater, causans eam esse secundogenitam, se tamen facile daturum primogenitam, quam nubere prius decebat. Ad hæc Adolescens petiit à Patre, ut prædictam primogenitam ostenderet eundem viro gravi, ut is sincerè, & ex fide ipsi Adolescenti referret, an quam, & ipsa pulchra esset: annuit Pater, sed vim illi ostendit filiam secundogenitam, nam primogenita deformis erat. Adolescens ergo à viro illo gravi conficius factus, etiam illam ipsi ostendam pulchram esse, cum ea contraxit per verba de præfenti, sub Vespe-

1. Quando persona libera forte contrahit matrimonium cum persona, quæ sit vere serva (hæc alius venditum) vel servitutum dictæ personæ ignorans, vel scit. Si ignorat, invalidum erit matrimonium, si autem sciat, si sponsum alterius ex sponsis ab altero ignorans impedimentum est dirimens, de quo loquimur. Si scit, non erit, etiam non consentiente Domino, unde hic de agendum non est. Dixi (vere serva) nam si, qui propter mercedem famulantur, hoc impedimentum quaquam contrahunt.

2. Ratio, cur inducitur hoc impedimentum, quia licet servitus sit qualitas, tamen deceptio inducit gravissima incommoda, unde merito Ecclesia definit. Nescimus autem, à quo Pontifice hoc impedimentum fuerit inducitur, sed illud tamen patet ponunt Sacri Canones *C. final. de conj. C. Si quis in nuptiis, & c. ubi rei 29. §. 2.*

3. Ratio etiam, quod etiam Domino nolente, servitutum matrimonium cum serva, vel servo cognoscitur, etiam, si quis quilibet est dominus sui corporis, & hoc rectè Sanctus Thomas in 4. d. 29. q. vii. art. 4. *Sent. 1. 4. mar. d. 22. n. 4.* in iis, quæ pertinent ad rationem. Adde, Dominum non habere potestatem servo remedium concupiscentiæ. Quod si ex matrimonio cum serva oriantur aliter conjugii aliqui incommoda, & quidem non levia, dum aliquando obligebita Domino à serva, impediunt obsequia debita, tamen jam ipse liber cedit juri suo, quando servituti alterius cognoscens, matrimonium init cum illa.

4. Sive autem ignorata fuerit servitus per ignorantiam invincibilem, sive ut probabilius est, etiam per vitabilem, & crassam, sive per errorem antecedentem à ipsius matrimonium, sive etiam ipsi contrahentes, impedimentum dirimens erit, quia sic semper est servitus, unde personam liberam suo juri cessit in contractu tam oneroso, & perpetuo præsumere, non videtur Ecclesia. Ita Sanchez l. 7. de matr. d. 17. n. 20. & Henricus de matr. d. ff. 2.

5. Si ipsa persona serva sine vlla culpa ignoret servitutum, & bona fide contrahat cum libero, non est impedimentum dirimens, ut etiam dirimens est, si agnoscat servitus, sed nesciat, ea esse impedimentum (quæ dicitur ignorantia juris) quia Ecclesia, indolens ab ipsius cognitione, affixit ejusmodi impedimentum servituti.

6. Hic per occasionem Nota, in casibus, in quibus inter servum, & liberam, vel contra, est validum matrimonium, filios sequi conditionem ventris, ex communis doctrina, quod etiam servatur, quando filii contrahentes essent naturales. Sensus autem hujus dicti est, ut in servorem libertatis, si mater fuerit libera, sive solum quando concepit, sive solum, quando vterum gessit, sive solum, quando peperit, etiam si libertatem per vterum diem habuerit, libera sit proles. Serva autem cum solum erit dicta proles, quando mater toto tempore, quo concepit, vterum gessit, peperitque, libera non fuit, lege Sanchez l. 7. de matr. d. 24. n. 10.

AN PECCET MANCIPIUM, si matrimonium contrahat cum persona libera, scienti, & scienti, sed nesciente, vel nolente Domino?

7. Paulò ante dixi, nullam legem tollere à servo pro

ras fortasse vel sub luce candelarum, quando ejus formam advertere non potest. Inventa deinde ea nequaquam pulchra contendeat Adolefcens, matrimonium nullum fuisse. Sed Tabiena, in *summa V. impedimentum quasi 4.* ut ipsemet refert, respondit fuisse validum, quia error fuit in qualitate pulchritudinis, non in substantia; Adolefcens enim jam consensit in primogenitam, quam ipsi obtulit Pater: quare illam duxit, quam voluit. Hanc responsionem approbat Sanchez, *loc. cit. num. 3.* alique, sed illam reprobat Pontius, l. 4. cap. 22. n. 5. quia Adolefcens consensit in illam, quæ fuit ostensa viro illi graviat hæc non fuit Primogenita.

2. Quid ego sententiam paucis expedit. Ex regula data *num. 16.* colligo Pontii sententiam esse potius approbandam, quam illam Tabienæ, & Sanchez; etenim Adolefcens, occasione pulchritudinis se determinavit ad volendam illam determinatam, quam ostendit Pater, Pater autem secundum ostendit, ergo illam determinavit Adolefcens. Falsum igitur videtur esse, quod ait Tabiena, Adolefcens non consensisse in secundogenitam ipsi à Patre denegatam, sed in Primogenitam, quam Pater obtulit, falsum, inquam, quia ipse consensit in personam illam determinatam, quam vidit ille vir gravis, & non in aliam, quam Pater obtulit; obtulit enim his primogenitam, sed Adolefcens non se determinavit ad oblatam à Patre, sed ad ostensam amico.

Casus alter sic narratur, seu figuratur ab Hostiensis ap. Barbo. l. 6.

3. Anglus quidam vilis conditionis Romam veniens, finxit, se filium esse Regis Angliæ. Quo mendacio seduxit nobilem puellam, ad contrahendum cum ipso matrimonium. Non multo post, detecta fraude, quaesitum fuit, an validum deberet pronunciari matrimonium.

4. Respondeo, mihi videri, nullum esse pronunciantum. Ratio est ex dictis duplex. Nam primò, puella illa non videtur consensisse absolute in personam præsentem, sed in illam, prout ipsi affixa esset nobilitas Regiæ, puella enim semper præsumitur fuisse cum expressa intentione, perinde ac si esset nobiles cetera puella, ut nollet nubere cum homine vili, & hanc intentionem nunquam retractasse.

Secundo efficacius, quia puella non alia via cognovit hunc hominem præsentem, cujus matrimonio consensit, nisi occasione, seu consideratione filiationis Regiæ: quare ipsa consensit in hunc hominem, ut filium Regis, non vero in hunc hominem, qui judicaretur Regis filius, quemadmodum diximus n. 21. de eo qui eligit pro sua vxore illam, quæ sedebat, nam ita hæc puella, eligit illum, qui cum veritate esset filius Regis, non vero, qui fictus.

5. Profectò, si puella hæc consensisset in hunc præsentem, quem judicabat, sive ex se, sive ex dolo alterius, esse filium Regis, validum fuisset matrimonium: At vero, quia puella consensit in filium Regis quem ipsa sibi in mente proposuit (sic enim videtur res se habuisse) non fuit validum, quia, ut constat ex dictis, error fuit in qualitate redundante in personam, Lege Barbo. in *voto decisivo 19. cit. art. 3.* qui multorum Doctorum verba affert, ad firmandam hanc decisionem, etiam in foro externo quia ex dictis circumstantiis, alique expensis, illud præsumitur, quod dictum hæcenus à nobis est.

6. Etenim, quamvis ille homo se finxisset filium Regis, nec explicuisset cujus Regis, idem puto dicendum, Eadem enim est ratio, (licet Bonacina, de *Imped. mar. quasi 3. p. 1. num. 8.* non eandem esse dicat) ac si explicuisset, si enim puella consensit innixus totum fuit nobilitati illi Regiæ, voluit cum filio Regis, quicumque is Rex esset, matrimonium celebrare, non autem cum homine vili præsentem, Nam univèrsaliter, si quis dicat: *Volo hunc quem puto v. g. esse Regem* errat in qualitate tantum, si sic *Volo Regem, v. g. quem puto esse hunc*, tunc error qualitatis redundat in substantiam, ut diximus, casus autem noster hic posterior est.

libertatis ad matrimonium, nunc ergo consequenter aio, illi non est à Domino, matrimonium, vel vsum ejus rationabilem prohiberi suo servo, ac posse ejusmodi servum, ac debet à Iudice Ecclesiastico protegi. Vide tamen apud Sanchez l. 7. de matr. d. 21. num. 5. excusationem quandam.

Obiicit: Ergo peccaret Dominus servum vxoratum vendendo, vel mittendo in regionem distantem, quando illum sequi non valet vxor, quia sic impediret vsum matrimonii.

Respondeo. Ita putant nonnulli cum Sanchez, ibidem d. 21. n. 11. & 12. Verum De Lugo, de Iust. d. 3. num. 24. cum quo sentit Coninch. d. 31. dub. 2. num. 37. & Perez, de matr. d. 21. sect. 7. rectius distinguunt. Vel agimus, an peccet Dominus contra Iustitiam, & dicendum contra Iustitiam non peccare, quia jus conjugii non debet Iuri Domini præjudicium ferre, secus, neque posset illum apud se retinere, vel sibi emere, quando multum distat vxor: quod esset contra praxim quotidianam, qua absque vilo scrupulo, ex eo capite, quod eorum vxores sequi ipsos non valeant, emuntur servi.

Vel agimus, an peccet contra charitatem, & dicendum, tunc demum vendentem, & ementem peccare, quando sine suo gravi damno potest ab ea venditione, vel emptione se abstinere, & tamen non se abstinere; obligat enim tunc charitas ad succurrendum bono spirituali conjugum: In quo casu poterit Index Ecclesiasticus Dominum cogere, ut vendat servum in loco, ubi is queat cum sua conjugē convivere. De qua re vide distinctius Pontium l. 7. de matr. cap. 42. num. 6. atque idem dic de Missione servi in partes remotas ab vxore, &c.

8. His positis. Respondeo ad id, quod propositum est in titulo hujus paragraphi, verbis Coninch. d. 31. de matr. num. 32. qui cum dixisset, ex Sacro Textu omnes communiter colligere, Dominum non posse sine iusta causa, servorum matrimonia directè impedire, id est, nolendo hæc illis vilo modo permittere, addit: Nota tamen nisi aliqua iusta causa aliud suadeat (qualis esset, si timerent servi, ne Dominus maliciose eorum matrimonium impediret) teneri prius Dominorum consensum petere, antequam cum aliqua contrahant; id, quod colligitur ex Concilio, Quod refertur C. Fin. 29. q. 2. quod requirit voluntatem Dominorum, ut conjugia servorum sint omnino legitima. Ratio autem est, quia hoc exigit reverentia, quam iis debent, Preterea cum sapè multum Dominorum interest, utrum servi cum hac, vel illa contrahant, ideoque durum iis fieri, si servi, iis inconsultis, cum aliqua contrahant, quæ ipsi valde ingrata, ac multas molestias paritura sit. Hæc Coninch. Sanchez l. 7. de matr. disp. 21. à n. 12. De Lugo, & idem Coninch. l. c.

In concursu obsequii Domini, & Conjugis, cui debeat prius satisfieri, habes dilucidè apud citatos.

#### §. II. Servitus diminuta quid operetur?

1. Dexpeditius explicabo per sequentium casuumfigurationes. Berta est nunc serva, quæ tamen hinc ad duos annos ex testamento sui Domini acquirere libertatem. Porro, dum præfixum libertatis tempus nondum advenisset, contraxit matrimonium cum Titio, ejusmodi temporaneam servitutem ignorante, validè contraxit, sustinendūque matrimonium, saltem post annos illos duos exactos.

2. Respondeo, invalidè contraxisset, nec sustineri posse matrimonium, ait Pontius, l. 7. de matr. cap. 43. num. 1. sine, nisi adveniente libertatis tempore, legitima adsit ratificatio. Ratio est, quia Sacri Canones indistinctè loquuntur, nec recipiunt servitutem temporaneam, & ex alia parte, eo medio tempore verè ea persona serva est, ut expressè habetur in Iure, l. Statu liberum ff. de statu libero. Sanchez, l. 7. d. 19. num. 4. & Perez de matr. d. 21. sect. 1. putant, probabile esse, valere matrimonium, si servitus removenda sit infra sex menses, cum parum pro nihilo reputetur. Sed his non acquiesco, quia carentia servitutis est de substantia

contractus matrimonii, & de solemnitate actus, quæ ad vnguem observanda est.

3. Contra, Catharinæ, quæ serva est, Dominus concedit nunc duos annos libertatis, intra quos, dum libertate gaudet, nubit cum Titio ejusmodi Catharinæ conditionem ad servitutem migraturæ nesciente, validè nubit? Scio autem, ut notat Sanchez, loco citato, numero 3. non posse concedi libertatem ad tempus; semel enim concessa libertas, etiam pro brevi tempore, cum revocari eam jure non possit, perpetua est: sed casus proponitur pro iis locis, ubi fortè lex Municipalis admittit ejusmodi temporaneam libertatem.

4. Respondeo, Catharinam nubere invalidè, ita Sanchez l. c. quia ipsa dum reditura est ad servitutem, verè libera non est. Ita decrevit Textus dicens, eo medio tempore non cessare, sed dormire servitutem. Et quidem merito ita decretum est, quia si conjux redire debet ad servitutem, non poterit liberè dare corpus suum alteri in perpetuum, quod est de essentia Matrimonii. Nam propterea servus similis temporaneus non potest Ordines Sacros licitè recipere, nec domicilium mutare cum præjudicio Domini.

5. Denique Maria fuit serva, nunc verò libera jam est, quo pacto Latine vocatur Liberta, Titioque nubit nescienti antiquam Mariæ servitutem, nubine validè?

Respondeo, validè sanè: Ita Rebell. l. b. 3. sect. 2. n. 19. & Perez l. c. quia Liberta Libera verè est.

#### §. III. Servitus, vel libertas putata.

6. Triplex est casus decidendus. Primus, Duxit Titius Bertam liberam, quam tamen per errorem putat servam. Valuitne matrimonium.

Respondeo. Sanè valuit, tum quia Ecclesia veram servitutem, non autem putatam constituit esse impedimentum, tum quia in hoc casu non obstat servitus matrimonii, si Titius putavit Bertam esse servam, & tamen illam dixit.

7. Secundus casus est prædicto oppositus. Antonius duxit Mariam servam, quam tamen ipse putat liberam, validène ducit.

Respondeo. Profecto non oportebat hunc casum proponere; in hoc enim adest ipsissimum impedimentum servitutis ignoratæ, de quo hæcenus locuti sumus.

8. Quandoquidem ergo hic casus proponendus non erat, succedat alius illius loco. Petrus servus ducit Mariam servam, putans ipsam esse liberam, valèntne matrimonium, quasi servitus vnius compensetur cum servitute alterius?

Respondeo valere. Ita Averfa q. 12. de matr. sect. 2. & communiter non quidem propter dictam compensationem, sed quia Sacri Canones statuerunt dumtaxat (ut patet in Textibus supra citatis) esse impedimentum dirimens servitutem ignoratam ab altero libero. Quare irritum reddiderunt solum matrimonium personæ liberæ cum persona serva ignorata, non verò personæ servæ cum persona serva, quamvis ignorata.

9. Tertius casus. Titius liber contrahit cum Lucia serva putans eam esse liberam, sed eo animo, ut nesciisset eam esse servam, adhuc cum ea contraxisset, qui est error in qualitate servitutis, non antecedens, sed comitans, contraxitne validè?

Respondeo. Sanchez l. 7. de matr. d. 18. n. 6. Bonac. de matr. q. 3. p. 2. n. 4. Layman. l. 5. tract. 10. p. 4. cap. 2. alique docent invalidè. Sylvester, alique validè citati à Bossio cap. 2. de matr. n. 85. Sed cum Sanchez est sentiendum, quia intentio Titii antecedens tetendit absolute in servam verè à se ignoratam, atque adeo in habentem impedimentum dirimens, quo existente, consensus validus ad matrimonium esse non potest.

#### §. IV.

## §. I V. Servitus cessans per ipsum matrimonium.

1. **I**N favorem libertatis decernitur à Jure Civili, *Aulb. de matr. l. 7. d. 20.* ut, si Dominus personam servam suam tradat in matrimonium personæ liberæ, servitus nequaquam derecta, secundo matrimonio, eo ipso, serva fit libera, quod idem satis probabiliter est, si ipse Dominus, vel Domina matrimonium contrahat cum suo mancipio, ut tenet Pontius, *l. 7. de matr. c. 4. d. 2. G. Hurtad. d. 14. diff. 4.* alique. De quodam Turca præcedente servam, quam duxit remanere servam, quamvis baptizetur, vide Tancr. *p. 2. quest. Mor. tr. 5. g. 65.* Jam quaeritur, an in his, similibusque casibus, in quibus persona serva evadit in ipsa matrimonii contractione libera, servitus ignorata sit impedimentum dirimens?

2. Respondeo, Dux sunt de more sententia. Sanchez *l. c. num. 13.* docet, non esse dirimens, sed tunc matrimonium valere, quia (inquit) in eo instanti, in quo matrimonium contrahitur, jam realiter illa persona fit libera: ergo evolat impedimentum. Immo, tamen si in illo instanti non evolat, cum statim, finito consensu finienda sit servitus, & item abolenda sit vilitas talis personæ, moralis, & humano modo, dicenda esset dicta servitus nequaquam adesse: tam parvum enim instans nullius considerationis in humanis commerciis est.

3. Verum Hurtadus, *l. c. diff. 3.* alique docent, adesse impedimentum dirimens, & non valere matrimonium, quia servitus (inquiunt) non tollitur, nisi à matrimonio valido; ergo debet in priori signo supponi validitas matrimonii, ut in posteriori dicta servitus tollatur ex vi talis matrimonii: quod tamen in casibus dictis esse nequit; cum in priori signo supponatur servitus ignorata.

Confirmatur, quia in Jure Canonico servitus ignorata, absque vlla limitatione est impedimentum: at nunc jam est servitus ignorata. Esto autem vilitas illa persona in dictis casibus cessasse dicenda sit; tamen cum Ecclesia voluerit sine vlla limitatione, servitutem ignoratam esse impedimentum, semper tale erit siue vilem reddat, siue non vilem personam.

Profecto secundum prudentem hominum existimationem servitus non redderet vilem Reginam, v. g. bello jussu captam, & tamen matrimonium cum tali servitute ignorata, nullum esset.

4. Vtramque opinionem esse probabilem, rationes utrinque allatae me fateri cogunt: neque obstat probabilitati prioris sententia illud, quod nolumus concedere eidem Sanchez. §. 2. *num. 2.* ibi enim agebatur de tempore, hic de instanti.

## §. V. Obligatio servitutem occultantis.

1. **C**ertum est, quando post contractum matrimonium cognoscitur servitus antea ignorata, debere conjuges abstinere à petendo, vel reddendo debito conjugali, & posse propria auctoritate relinquere hoc matrimonium, & aliud inire, si nolint legitime hoc ratificare, perinde, ac debet fieri in ceteris impedimentis dirimentibus. Solum hic & semper adverte, scandalo existente, accedere debere Iudicis Ecclesiastici auctoritatem: nisi sub aliquo rationabili prætextu obviam ire scandalo ex se dicti conjuges possent, ut dicam in simili cum de Divortio *infra tract. 7. de obligationibus, c. 3. §. 6. d. num. 4.*

2. Hoc, inquam, certum est. Sed quaeritur Primò. An persona decipiens, hoc est, quæ suam servitutem occultavit, possit licite resilire à matrimonio sic invalidè contracto nolendo illud ratificare, si alter illud ratificatum velit: nam personam deceptam licite resilire posse, etiam alia nolente, non est dubium.

3. Respondeo etiam illam posse, licet enim peccaverit attentando matrimonium, quod Ecclesia prohibet;

tamen, quia re vera, nullum illud est pro utroque persona, & rectè solet dici, nunquam posse matrimonium vna tantum parte claudicare, idè æque utroque potest: Quare dicta persona decipiens non obligatur novo consentire, vide etiam *infra tract. 3. de spons. c. 1. §. 2. num. 13.* si excepta id requiratur, quia non obligatur vi matrimonii, hoc enim, ut dixi, nullum est, nec sponfalia, seu promissionis factæ; nam dicta persona illud matrimonium invalidè attentatum, nec per vera sponfalia, nec validam promissionem cum nuptes impedimentum dirimens, si promissio fuit soluta, & pro tempore, quo cessabit impedimentum, vti de latius explicabimus.

4. Dixi (præcedendo ab alio damno) num. dicto piens in honore, vel bonis nocuisset deceptæ, tunc actione damni illati obligaretur in damnum restitui, ne matrimonium legitime contrahere eo modo, quo dicta dictus à me explicatum est, *l. 7. in Decalog. cap. 1. §. 1. num. 26.*

## CAPVT IV.

## Impedimentum Tertium.

## VOTVM SOLEMNE CASTITATIS.

1. **N**on quodcunque votum Castitatis simplex, sed illud, quod in solemnibus profectum est, ligiosa simul cum Paupertatis, & Obedientiae voto contrahitur, est impedimentum dirimens illud matrimonium, quod celebrari, post dictum votum, attentatur, vel per probabilior sententia solum de jure Ecclesiastico contra nonnullos, putantes, esse de jure Naturæ, *probat Suar. l. 3. de Rel. l. 2. c. 6. & 7. Sanchez. l. 7. de matr. d. 14. Pont. l. 7. matr. c. 22. n. 4. Perez. de matr. d. 26. §. 1. d. 1. Pont. l. 7. matr. c. 22. n. 4. d. 1. alique.*

2. Illud nota, votum simplex Castitatis emittitur à Societate Iesv post biennium Novitatus, esse tunc impedimentum, dirimens sublequens Matrimonium, quod ex peculiari jure novo Gregorii XIII. quæ contra dictum jus, carebat ejusmodi votum, quia veteris dictum votum solemne, ut latè Suar. *l. 4. de Rel. tr. 10. d. 4. q. 1. & breviter explicat Hurtad. d. 15. matr. diff. 1.*

Quam excommunicationem incurrit tentans contrahere matrimonium cum hoc impedimento, dicitur *infra c. 17. §. 4.* sicuti de voto Castitatis imbutio in Sacris Ordinibus dicam *infra c. 8.*

## CAPVT V.

## Impedimentum Quartum.

## COGNATIO.

Hæc alia est Naturalis, alia Spiritualis, alia Legalis.

## §. I. Naturalis.

1. **C**ognatio naturalis, ut habet Sanchez, *loc. cit. d. 1.* quæ etiam consanguinitas appellatur, est naturalis personarum descendens ab eadem sive per naturalem propagationem.

Ut, quæ ad hoc argumentum pertinent, facilius intelligas, ne te prætereant cognitio Terminorum sequentium. Nam stipes est illa persona, à qua alie personæ, de quibus cognatione tractatur, descendunt. Trunc v. g. quod dicitur Pater Antonii, & Antoniz, dicitur stipes utriusque, & cæterorum.

2. Linea est illa series personarum, quæ per varias generationes descendunt à prædicto stipite. Hæc autem quadruplex est.

3. Prima vocatur Recta, quam scilicet constituunt ex personarum, quarum una est ab alia, sive sint ascendentes, ut Avus, Atavus, Abavus, sive descendentes, ut Pater, Filius, Nepos, Pronepos, Abnepos. Idem dicitur, tum hic, tum in sequentibus, de fœminis Avia, Atavia, &c. Filia, Neptis, &c.

4. Secunda vocatur Transversalis, seu Collateralis, quam constituunt ex personarum, quæ licet descendant ab eodem stipite, v. g. Titio; tamen una non descendit ab alia, ut frater, soror, Consobrina.

5. Tertia vocatur æqualis, estque eadem dicta transversalis, quando eadem dictæ personæ distant æqualiter à stipite v. g. à dicto Titio; ut frater, ac soror ex eodem patre, &c.

6. Quarta vocatur inæqualis, estque eadem dicta transversalis, quando eadem dictæ personæ distant inæqualiter ab eodem stipite, ut frater, & sororis filius; qui certe inæqualiter distant à prædicto Titio, frater enim est in primo gradu, sororis autem filius in secundo cum eodem Titio prædicto.

7. Gradus denique, ducta metaphora à scalis, est illa distantia, quæ intercedit inter dictas personas.

8. Iam verò quoniam computatio prædictorum graduum inter memoratas personas, alia est apud Iura Canonica pro Matrimonio dirigendis, quæ solum nunciant quatuor gradus, alia apud Iura Civilia pro successio- nibus constituendis, quæ numerant gradus decem, ideo nos computationem Canonice hic explicabimus, ex- plicaturi civilem, cum de Testamentis.

9. Ad Canonice igitur computationem cognoscen- tem, Tres sunt Regule menti figendæ. Prima, pro linea recta. Secunda pro linea transversali æquali. Tertia, pro transversali inæquali. Et quamvis hæ regulæ satis sint planæ, tamen moneo Lectorem, difficulter à sola earum lectione easdem perfecte percepturum: opem ergo Præ- ceptoris periti submisso animo querere, ne dedignetur.

PRIMA REGULA PRO LINEA RECTA.

10. In hac linea tot sunt gradus, quot sunt personæ,

seu quot sunt factæ generationes, sed dempto stipite, Exempli gratia.

PATER TITIVS, STIPES.

Filius, qui vocetur Antonius  
Nepos Bartolus  
Pronepos Cæsar  
Abnepos Didacus.

11. In hac igitur linea, Antonius est in primo gradu conjunctus cum Titio, quia dempto ipso stipite, qui est ipse Titius una remanet persona. At Bartolus est in secundo gradu cum dicto Titio, quia Titio dempto, duæ remanent personæ, seu duæ factæ sunt generationes, Titius enim generavit Antonium, Antonius Bartolum: sic de cæteris.

SECUNDA REGULA PRO LINEA Transversali in distantia æquali.

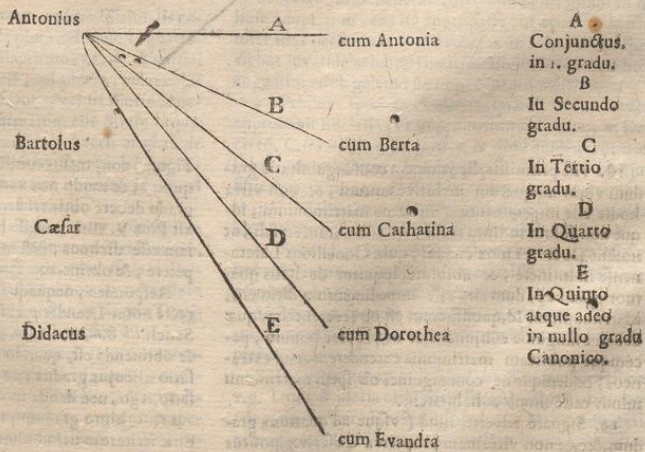
12. In hac linea, tot gradibus una persona distat ab alia, quot gradibus illa una distat à communi stipite, dempto tamen ipso eodem stipite. Hinc Antonius frater & Antonia soror uno gradu inter se distant, atque adeo Antonius est in primo gradu consanguinitatis cum Antonia, quia uno gradu distant à Patre, & sic de cæteris in hunc modum.

Antonius est in 1. gradu cum Antonia.  
Bartolus in 2. gradu cum Berta.  
Cæsar in 3. gradu cum Catharina.  
Didacus in 4. gradu cum Dorothea.

TERTIA REGULA PRO LINEA Transversali in distantia inæquali.

13. In hac tot gradibus una persona distat ab alia, quot gradibus illa persona, quæ est à stipite remotior, distat à eodem stipite, dempto tamen pari modo, ipso eodem stipite. Unde Antonius prædictus distat in secundo gradu à Berta, quia Berta, quæ est remotior à Titio stipite, distat ab ipso Titio duobus gradibus, dempto nimirum eodem dicto stipite, in hunc modum usque ad quartum gradum, nam in quinto nulla est consanguinitas.

TITIVS PATER, STIPES.



14. Quod notavimus in Antonio, idem nota in cæte- ris proportionaliter, nam Bartolus, v. g. cum Dorothea est in quarto gradu, & sic de gradibus superioribus.

15. Nota Secundo, quod dictum est de Antonio respec- tu Bertæ, & de cæteris collocatis in eadem linea sinistra

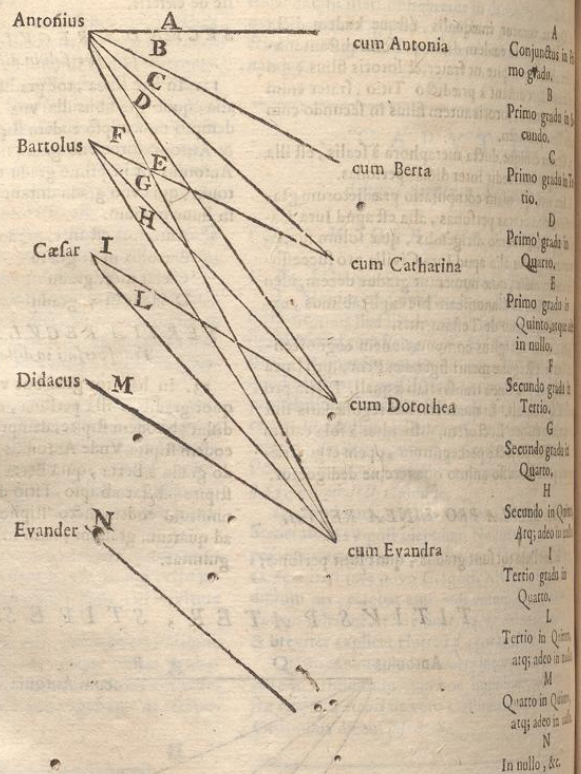
respectu collocatorum in linea dextra, idem dici debere de Antonia respectu Bartoli, cæterisque collocatis in li- nea dextra respectu collocatorum in linea sinistra.

16. Nota diligenter Tertiò. Doctrinam sequentem. Quamvis distantia remotior sit illa, quæ consanguinitatis gradus

gradus constituat: ut dictum est (qui gradus, quando non exeunt à quarto, sunt necessario dispensandi à Pontifice, ut dicemus in matrimonialis inmundis inter consanguineos) tamen solet etiam considerari gradus proximior, & de illo juxta Bullam Pii V. debet obtineri ab eodem Pontifice declaratio, quod is gradus proximior matrimonio non officiat, modo infra de dispensat. cap. 9. §. 7. distinctius explicando, quæ distinctio est omnino videnda. Vnde quia dictus Antonius, v. g. distat vno gradu à Titio, prædicta verò Berta distat duobus gradibus ab eodem Titio, ideo sic consuevimus loqui: *Antonius distat primo in secundo gradu à Berta, seu Antonius, & Berta sunt conjuncti, seu sunt in primo, & secundo gradu, seu*

*in primo, cum secundo gradu à stipite, & sic de ceteris plures consanguinitates quas fore qui habet ex parte Matris, quæ certè plures consanguinitates explicat, stinctè debent à potentibus dispensationem, & inquam, prædictis modis explicati duntaxat non perferat addit illud ab vno stipite.*  
17. Ut id explicatius habeas sequentem figuram aspice, & lege; memor, hic etiam locum habet notationes num. 1. 4. allatas.

TITIVS PATER, STIPES.



18. His præmissis, dico omnem consanguinitatis gradum vsque ad quartum inclusivè tantum, & non ultra hodie esse impedimentum dirimens matrimonium, idque non solum in linea recta; sed etiam transversali, ut notant Doctores mox citandi, quia Concilium Lateranense indistinctè, & absolute loquitur de dictis quatuor gradibus, dum ait, esse impedimentum dirimens, Matrimonium. Id, quod factum est ob reverentiam, quæ debetur sanguine conjunctis, & ut, propter bonum, pacemque publicam matrimonia extenderentur ad extraneos, & sdenique ne consanguinei ob spem matrimonii minus castè simul cohabitarent.

19. Signatè adverte illud (vsque ad quartum gradum, &c. & non ultra) nam propterea Cæsar, v. g. positus in figura respectu Evandræ, quia est in quinto gradu cum ipsa, nullam cum ea consanguinitatem habet, vnde rest illam ducere sine vlla dispensatione, ut clarè habet Textus, C. fin. de consanguin. & passim Doctores, ut po. ber. de matrim. d. 28. s. 7. n. 5. Campan. in Divers. juris Perez. de matrim. p. 3. n. 45. alique notant. Rubr. 2. de consanguin. vices. Cum prædictus Cæsar sit (ut patet ex 20. Inq.

Figura) conjunctus cum Catharina in tertio gradu quinto, & modo nos num. 16. diximus de primo gradu debere obtineri declarationem illam, quam exiit Pius V. estne necesse hic, ubi consanguinitatem illam esse dicimus, dictam declarationem nullatenus petere, & obtinere?

Respondes, nequaquam id necessarium esse, rectè notat Leander p. 2. de Sac. d. 24. de matrim. c. 1. Sanch. lib. 8. matr. d. 24. n. 32. fin. hæc declaratio petenda est, quando à Pont. sic concessum dicitur, satisfatio alienius gradus: ac pro quinto non datur satisfatio, ergo, nec danda in declaratio.

21. Quinto gradum primum in recta linea, jure irritat matrimonium, quale esset inter Patrem, & Filium, & inter Matrem, & Filium, ceterum esse fuit, & apud DD. ut Sanch. l. 7. de matr. d. 51. Pont. 7. de Per. d. 28. de matrim. s. 7. Ceteros vero gradus in recta linea probabilis est, jure irritat, nequaquam irritare. Vnde non sequor eos, (apud Sanchez d. 2. n. 15.) qui dicunt, dirimi jure naturali matrimonium in recta linea vsque ad secundum gradum inclusivè, ut

## §. III. Cognatio Legalis.

**I**N Iure Civili (sura hæc habes ap. Sanc. l. 7. disp. 63.) communi conceditur, ut quilibet possit sibi adoptare quempiam in filium, quinque positis conditionibus. Prima, ut Adoptans sit sui iuris. Secunda, ut sit vir. Tertia, ut sit potens ad generandum. Quarta, ut sit maior 25. annis, excedatque Adoptatum saltem 18. annis. Quinta, ut non possit quis adoptari in eo cognationis gradu, quo forte coniunctus est cum Adoptante, Filius v. g. naturalis Adoptantis non potest adoptari in filium adoptivum, & nepos naturalis, quamvis possit adoptari in filium, non tamen potest adoptari in nepotem, &c.

Hæc omnia implicite comprehendit vulgata descriptio Adoptionis, quæ est hæc. *Adoptio est extranea persone legitima assumptio.* Per vocem enim illam (*legitima*) notantur primæ quatuor conditiones, per vocem (*extranea*) notatur quinta, eo modo, quo iam explicatum est, siquidem hæc per illam non significatur, personam adoptatam, debere carere omni gradu naturali coniunctionis, sed solum eo, ad quem assumitur.

2. Si queras, cujus auctoritate huiusmodi Adoptio expedienda sit. Dico, eam expediri posse ex auctoritate Magistratus Inferioris Summo Principe, & posse ex auctoritate ejusdem Principis Summi: cum hoc tamen discrimine, ut facta ex auctoritate Supremi Principis (quæ consuevit proprio vocabulo appellari *Arrogatio*, estque in Iure perfectissima Adoptio, neque fieri potest, nisi Arrogans sit ætatis saltem 40. annorum) facta, inquam, sic, habeat hos duos effectus. ut Arrogatus transeat in potestatem Arrogantis, & ut sit ejus hæres necessarius, etiam ex Testamento; qui effectus Adoptioni communi nequaquam conveniunt.

3. In eodem Iure, apud eundem Sanch. Civili ex dicta Arrogatione, vel Adoptione, quam cognationem legalem appellamus, tres oriuntur dictæ cognationis species. Prima, est in linea recta inter Adoptantem, & Adoptatum. Vide mox n. 5. Secunda, in linea collateralis inter Adoptatum & filios carnales Adoptantis, legitimos tantum ex Coniunctis. disp. 32. de matr. n. 44. sed ex Pontio l. 7. matr. c. 41. n. 8. etiam illegitimos. Tertia, inter Adoptatum, & uxorem Adoptantis, & item inter Adoptantem, & uxorem Adoptati.

4. His præmissis aio. Ecclesiam approbasse has prædictas tres species cognationum, & in reverentiam, quæ ab adoptato filio debetur Patri assumenti ipsum in filium adoptatum, eas ita approbasse, ut etiam voluerit, inter illas personas iam memoratas in tribus dictis speciebus invalide celebrari matrimonium, & consequenter cognationem legalem esse impedimentum dirimens.

5. Primam speciem ex dictis, quæ est in linea recta approbavit Ecclesia, ut impedimentum dirimens in Decreto, C. ita diligere 30. quest. 5. & illud quidem, ut non solum contraheretur ab Adoptato, verum etiam ab ejus filiis, & nepotibus, qui essent in ejus potestate eo tempore quo celebraretur adoptio, duratque in perpetuum, idest etiam finita Adoptione, ut notat *ibidem*, Sanch.

6. Secundam Speciem approbavit eadem Ecclesia, ut impedimentum dirimens, in Decretalibus; sed est temporale. Finitur enim finita Adoptione.

7. Tertiam speciem approbavit Ecclesia tacite, & ex antiqua consuetudine, nam cæterum id expresse non reperitur in Iure Canonico.

8. Ex dictis duæ, ut vult Sanc. l. 7. d. 63. n. 28. personæ v. g. Titius & Maria alias inter se coniunctæ si ab eodem adoptatæ fuerint? Rursus Adoptans & Mater Adoptati, vide eundem *ibid.* Præterea, secundum Perez d. 30. sect. 4. num. 4. Adoptans, & filia nara ex filia Adoptiva, hæc, inquam, personæ non habent inter se cognationem legalem, quia non sunt in illis tribus speciebus num. 3. numeratis, quas solas induxit ius Civile, quasque approbavit Ecclesia. Quare illæ poterunt inter se validum inire matrimonium.

M

g. Benigna

## §. II. Cognatio Spiritualis.

**H**æc est vinculum, seu connexio inter aliquas personas procedens ex regeneratione spirituali, idest est Baptismo, vel Confirmatione, nam ex aliis Sacramentis ejusmodi cognatio nequaquam oritur.

1. Ea autem multipliciter oriebatur ex Iure antiquo: hodie tamen redacta est à Tridentino, sess. 24. de Reformatione, cap. 2. lege Sanch. l. 7. d. 54. num. 9. fuisse explicantem locum hunc Tridentini ad quatuor capita. Nam Primò, contrahitur nunc cognatio spiritualis à Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confirmante.

Secundò, ab eodem Baptizato, vel Confirmato cum Patrino, vel Matrino (Compare, & Commate) & hæc duæ cognationes vocantur Paternitas, vel Filiatio utque spiritualis, quasi is fiat filius illorum per regenerationem spiritalem.

Tertiò, à Patrino, vel Matrino cum Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati.

Quartò, à Patre & Matre Baptizati cum ipso Baptizante, vel Confirmante, & hæc præterea duæ vocantur Comparternitas, quasi hi fiant simul Patres Baptizati, vel Confirmati.

Breviter in Baptismo (idem in Confirmatione) Baptizatos spiritualiter coniungitur cum Baptizante, & cum Patrino, vel Matrino per Filiationem, Pater vero, & Mater ejusdem Baptizati coniunguntur cum eodem Baptizante, & cum Patrino, vel Matrino per Comparternitatem.

3. Quæ speciatim requiruntur, ut hæc spiritualis cognatio nascatur, & alia valde plura ad hanc cognationem pertinentia dixi satis de Baptismo, l. 2. de Baptismo, c. 4. §. 2. a num. 19. Illud vile est, vel addere, vel recolligere, si quis baptizet, vel confirmet, vel sit Patrinus necessarius Baptizatum, vel Confirmatum esse filium huius, vel illius, adhuc contrahere, ut vult Aversl. quest. 16. de matrimon. sect. 2. Ver. Habet hæc spiritualis, cum his cognationem, ignorantia enim non valet impedire id, quod Ecclesia ejusmodi actionibus adnexuit.

4. His præmissis, Affero cognationem spiritalem prædictam, esse impedimentum dirimens matrimonium, contrahendum à personis, inter quas eam esse iam diximus n. 2. idque ex Iure Ecclesiastico, non autem ex Iure Naturali, vel Divino, ut clare constat ex Sacris Textibus. Toti titulo de Cognat. spirit. & 30. quest. 1.

5. In hac autem cognatione spirituali non numerantur gradus aliqui, sicut in præcedenti cognatione naturali numeravimus, sed solum coniunctio, & impedimentum est inter personas prædictas, eaque in perpetuum, hoc est, etiam si moriatur persona, ratione cuius illa coniunctio contracta fuit, ut cum communi docet Sanch. loco cit.

6. Si eadem cognatio forte superveniat Matrimonio iam contracto, an impediatur petitionem, vel redditionem debiti conjugalis, dixi prioribus, cum de Baptismo l. 2. de Baptismo c. 2. §. 2. n. 10. & c. 4. §. 2. n. 17.

Pars III.



## TERTIVM CRIMEN.

## §. III. Adulterium cum promissione Matrimonii.

SI Titius vir Bertæ, etiam per solum matrimonium ratum, committat adulterium cum Catharina, promittens huic matrimonium post Bertæ mortem, incidit in impedimentum dirimens matrimonium inter ipsam Titium, & dictam Catharinam. (C. Si quis vovet. C. Relatum 3. quest. 1. C. Significavit nobis, De eo, qui duxit.) Vides Primo, hic non requiri occasionem, nec conspirationem, nec intentionem mortis, sufficit enim adulterium cum promissione, quam certe promissionem, negari non potest, dare ansam captandæ mortis coniugis. Vides Secundò, nec requiri iuramentum, quia promissio sine iuramento verissima promissio est. Vides Tertiò, promissionem non debere esse revocatam, nam, si est revocata, evolat, & non persistit promissio: at adulterium, & simul promissio hoc impedimentum delinquentibus assignat. Revocatio autem, vel expressa esse potest, vel tacita, cuius tacite nonnulla exempla habere potes à Sanchez lib. 7. mar. d. 79. n. 6.

1. Sed adhuc sunt addendæ notationes quatuor. Notatio prima. Adulterium hic intelligitur eo modo quò intelleximus §. præced. n. 6.

2. Notatio secunda. Promissio debet esse acceptata ab altero coniuge; si enim acceptata non est, vim promissionis, saltem completæ, non habet; Sed non est necesse, ut alter repromittat, siquidem nullum ius requirit ejusmodi repromissionem; quia tamen debet esse acceptata, ideo alteri significari omnino debet, ut dicam num. 6.

Quid si solum sit externa, sed ficto animo ficta, atque adeo nullo modo interna? Respondeo, non sufficere tum pro foro poli, tum, si possit probari, pro foro fori, quia verè tunc non est promissio, cui iura (quæ cum sint odiosa, non debent extendi) adnexerunt impedimentum. Ita Henric. l. 6. d. 12. c. 14. n. 3. G. Hurt. d. 23. mar. diff. 2. n. 8. & 9. Perez. de mar. d. 33. sect. 4. Ver. Sufficere quoque, alique licet Sanch. lib. 7. mar. d. 79. n. 10. Coninch. d. 31. num. 5. & Castrop. d. 4. de sponsal. p. 12. n. 1. putent, sufficere, quia finis legis est, tollere ab adulteris occasionem captandæ mortis coniugis. Sed certe finis legis non cadit sub legem, nisi quatenus in verbis legis comprehenditur. Quare sententia Henric. est à nobis approbanda.

3. Notatio tertia. Requiritur, ut dicta promissio sit absoluta, vel si sit conditionata, ut transierit in absolutam per adventum conditionis, qui scilicet eventus fuerit ante mortem coniugis. Si sic v. g. promittat dictus Titius prædictæ Catharinæ, Te ducam in uxorem, si prius Pater discesserit ab hac Vrbe, necesse est, ut vult Castrop. loc. cit. n. 13. citans Coninch. G. Hurt. Avers. contra Sanch. Navar. & Rodriq. ut discessus Patris sit ante mortem Bertæ, ut cum adulterio confurgat impedimentum.

4. Quid, si sic promittat Titius? Te Catharinam ducam, si moriatur Bertæ mea uxor? Respondeo, tunc cum adulterio exurgere impedimentum, quia in casu hoc huiusmodi promissio æquivaleret promissioni absolutæ, ut rectè notat Aversa dist. 9. 18. sect. 3. tamen Ver. Si; siquidem hæc conditio (si moriatur mea uxor) semper imbibitur in promissione, quantumvis absoluta matrimonii, facta à coniugato: ergo non reddit illam diversam ab absoluta, & ex alia parte illa locutio potius augeat, quam minuat ansam captandæ mortis coniugis.

5. Notatio quarta. Dictum est, promissionem debere esse acceptatam. Iam quæro, an acceptata hæc debeatur esse externo aliquo signo facta ei, qui promittit?

Respondeo, ita profecto, secus completa promissio non esset. Ita Sanchez, d. 79. n. 26. Coninch. l. c. n. 56. alique. Lege item De Lugo, de Inst. t. 2. disp. de Dona. & prom. n. 63, qui hanc exteriorem significationem acceptationis necessariam esse putat in promissionibus onerosis (qualis certe est ea, de qua loquimur) quamvis non gratuitis.

Pars III.

7. Quid, si alter, qui debet acceptare taceat?

Respondeo, si taceat, & interne non acceptet, ut dixi n. 3. sufficiens, & vera acceptatio non est. Quæstio ergo solum esse posset, quando quis acceptet interne, & taceat. Ad quam dico, reduci id tandem ad illam regulam: Qui tacet, consentire videtur: quam communiter Doctores explicant, valere semper in favorabilibus ipsi taceant, non vero in odiosis, seu ipsi nocivis. Quid ergo? valeret in casu nostro? Sanchez loc. cit. n. 25. cum Bonac. de mar. g. 3. p. 6. n. 9. Avers. g. 18. sect. 3. Ver. Quia demum, & Castrop. loc. cit. n. 10. putat non valere, quia, sumus (ait) in nocivis, illa enim acceptatio vera affert, causatque impedimentum matrimonii, quod incommodum est & detrimentum Coninch. loc. cit. n. 8. Pont. l. 7. c. 45. G. Hurt. l. 1. diff. 2. n. 9. sine. Rebell. g. 8. n. 5. Perez disp. 33. sect. 5. putant, valere, quia sumus (ait) in favorabilibus, illud enim matrimonium apprehenditur ab illis adulteris, ut bonum, Quoniam verò utraque sententia est probabilis, rationes utrinque adductæ apud eorum Doctores videantur.

8. Si ex circumstantiis colligatur, illud silentium esse potius contemptum, quam acceptationem, certum est, non sufficere, quia non esset tunc iudicandum, adesse acceptationem, ut non iudicaretur (inquit in simili De Lugo loc. cit.) si dicente Scurra puellæ Regiæ, Tibi promitto matrimonium, puella taceat: tunc nimis silentium illud contemptum significat, non consensum.

Ex dictis vides, adulterium solum sine alia promissione, vel promissionem solam (quæ certe est peccatum grave secundum Avers. g. 18. mar. sect. 3. Ver. Videtur impedire,) sine adulterio non esse impedimentum dirimens; ut rectè monet ibid. Aversa.

9. Ex dictis sequentem casum decidamus. Titius, & Catharina bona fide putantes Titii uxorem obisse, sibi invicem promiserunt matrimonium, deinde cognoverunt eam vivere, & nihilominus commiserunt adulterium, incurreruntne impedimentum, de quo loquimur?

10. Respondeo, Incurrerunt (ait Aversa, quest. 18. de matrim. sect. 3. Ver. Sed plerique, & in simili Perez d. 63. sect. 3. num. 3.) quia iam adfuit illa duo, quæ ad patendum hoc impedimentum requiruntur, nempe promissio, & adulterium. Et quamvis ex iure supra dixerimus, Adulterium debere esse formale, hoc est cognitum, ut tale tamen non invenitur in lure, quod promissio debeat esse cum notitia, quod, propter viventem coniugem, fieri illa promissio non possit.

11. Hæc illi, à quibus dissentire me cogit distinctio hic adhibenda. Collig. ex Sanch. l. 7. de mar. d. 79. n. 6. & 7. Si Titius, & Catharina adulterium post cognitionem vitæ Bertæ committunt ex vi promissionis factæ, seu ex confidentia, quod erant, (ut ita loquar) sponsi cum spe futuri matrimonii, sanè tunc assentior impedimentum confurgere, quia sic persistit promissio, & quidem sub mala fide, quæ antea erat sub bona. At verò, si cognita Bertæ vita, apprehenderint Titius, & Catharina promissionem illam evanuisse, quia inter ipsos matrimonium intercedere amplius non potest, committuntque deinde adulterium abstrahendo ab illa promissione, impedimentum non contrahent, quia sic adulterium non est coniunctum cum promissione, si quidem illa iam, ut dictum est, in hoc posteriore casu, amplius non persistit.

## QUARTVM CRIMEN.

## §. IV. Adulterium coniunctum cum matrimonio attentato.

SI Titius vir Bertæ per matrimonium, etiam tantummodo ratum, committat cum Catharina adulterium, & insuper item, idest Titius, & Catharina attentent contrahere matrimonium per verba de præfenti, statim nascitur inter ipsos impedimentum dirimens: attentent (dixi) nam vivente coniuge, verum nunquam erit cum alio matrimonium. Neque mirum

M 2 est,

est, in hoc casu enasci dictum impedimentum; si enim illud, ex sola promissione matrimonii cum adulterio, confurgit, multo magis ex consensu praesenti.

Nihil præterea hic notandum occurrit, quod ex proximè dictis colligi non possit.

§. V. Quo iure iudicatum est Impedimentum Criminis?

1. Sane iure Ecclesiastico, ut patet ex Textibus initio huius cap. allatis. Verum institui hunc paragraphum, ut notarem duo.

Primum, cum Infideles non subiaceant legibus Ecclesiasticis, ideo, fit, ut, si duo ex ipsis committant prædicta crimina, non futurum sit invalidum eorum matrimonium ex hoc capite, ut recepta invalidum non fuit matrimonium David cum Bersabea Adultera post Viræ mortem, ab eodem David interfecti.

2. Secundum. Quid si aliquod ex prædictis criminibus committatur ab altero, qui sit Christianus, altero existente Infideli?

Respondeo, Sane tunc redundaret impedimentum dirimens inter ipsos: nam ad contrahendum invalide matrimonium, satis, superque est, ut alter ex contrahentibus impedimento alligetur. Quemadmodum contingit in impedimento solemnisi Voti, vel Ordinis Sacri, quod, quamvis in altero dumtaxat inveniat, irritum tamen reddit matrimonium. Sunt nihilominus in casu nostro aliquot exceptiones, quas admittit Sanchez, lib. 7. mar. d. 78. num. 3. reicit vero Averfa, de matr. quest. 18. sect. 5. qualque, si tempus tibi suppetit, & curiositas moveret, vel necessitas decidendi urgeat, apud ipsos leges rarissime enim evenire solent.

CAPVT VII.

Impedimentum Sextum.

CULTVS DISPARITAS.

1. Inter personam baptizatam, & non baptizatam, quamvis Cathecumenam, invalide inter Matrimonium, quod significamus, cum disparitatem cultus esse asserimus impedimentum dirimens. Id autem est inductum iure Ecclesiastico propter periculum, quod subiret proles nascitura pravæ educationis. Quod quidem periculum notat, Matrimonium inter Fidelem, & Infidelem illicitum iure nature esse, sed non notat esse invalidum, ut minus rectè aliquot pauci putant. Locum Iuris, in quo hoc impedimentum constituitur, non facile invenies; id, quod pluribus disputatum habes apud Pontium lib. 7. cap. 47. satis tamen nobis est, asserere, saltem ipsa consuetudine, & usu à Sancta Ecclesia illud fuisse approbatum.

2. Si Infidelitas superveniat Matrimonio iam contracto, illud non dirimit, sed qua ratione possit esse causa divortii infra dicam, tract. 7. De obligat. cap. 3. §. 7. à num. 2.

3. Infidelem autem, dixi, nam cum hæretico contractum matrimonium à Catholico validum est, quia hæreticus oppositur baptizatus; erit tamen illicitum, quia regulariter timentur pericula malæ educationis filiorum, vel perversionis alterius coniugis, quibus tamen in raro casu cessantibus, posset Summus Pontifex dispensare. Quæ, & similia distinctius dicam infra, tract. 5. de matr. ut Sac. cap. 5. & tract. 7. de oblig. cap. 3. §. 2. à num. 2. & passim Doctores, ut Sanchez lib. 7. d. 72. Coninch. d. 31. dub. 3. à n. 41. De Lugo de Fide d. 62. quest. 2. Averfa loc. cit. sect. 2.

CAPVT VIII.

Impedimentum Septimum.

V I S.

DE Impedimento hoc, quod exurgit ex Vi Coactus, Metu, dicemus commodius non multo post tract. 3. de sponsal. cap. 2. §. 2. & tract. 4. de conjugio.

CAPVT IX.

Impedimentum Octavum.

ORDO SACER.

1. Ordinem Sacrum, hoc est Subdiaconatum, Conatus, & Sacerdotium esse in Ecclesia, ut impedimentum dirimens Matrimonium, est, ut tenet ut sic ex Tridentino de Fide, sess. 24. de matr. c. 2.

2. Adde insuper, si ordinatus quis in Sacris Matrimonium contrahere, incidere in excommunicationem latæ sententiæ, ut infra hoc eodem tr. 1. d. 17. dicemus, & incidere in irregularitatem Bigamie dinariæ, ut explicabimus, cum de Irregularitate. Alioquinque post sententiam incidere in privationem Sacramentum, ut habetur in iure C. Decernimus dist. 21.

3. Inquires. In Ecclesia Græca, seu Orientali, si natus in Sacris ducat uxorem, valide ducit. Nam Græcis jam vxoratis antea, concedatur pollicetur. Ordinem Sacros, non verò Episcopatum, valide suscipere, & in Matrimonio exercere; tamen non conceditur Matrimonio coniungi eos, qui Sacris Ordinibus sunt initiati: nam propterea quaritur an sit ipsis Ordo Sacrum impedimentum dirimens, ita, ut, si Græcus Sacerdos vxorem ducat, non illicitè modò, sed invalide ducat?

4. Respondeo, invalide ducit, Azor. l. 1. d. 1. c. 1. & 1. validè Arcudius, in Concord. 1. 7. cap. 41. cum fortè non habebit fidem Lector. utpote viro docto ex Græcis in suis ritibus peritiori, quam Azor. Iphum.

5. Multa hic essent superaddenda, nisi alibi de his sufficienter dixissem, nam propterea hic indicare non teneo. Quodnam Sacriligium committit Sacerdos Ordinatus, si contra Castitatem peccet, dixi in Moralibus Conf. lib. 2. c. 7. §. 1. n. 4. & 5.

Quid de Sacerdote Græco? Dixi in libro Decalogi vide l. 2. in Decal. c. 6. §. 3. n. 3.

An Sponsus, invita Sponsa, Ordinem Sacrum suscipere valeat? infra tr. 3. de sponsal. c. 5. §. 3.

An Ordo Sacer dissolvat vinculum Matrimonii? infra tr. 5. de matr. vi. Sac. c. 6. §. 2. n. 13.

An ex consensu vxoris possit ordinari vxoratus? quid si ordinetur, absque ejus consensu? infra tr. 4. de oblig. cap. 4. §. 2.

An obligatio servandæ Castitatis annexa ordinati Sacris sit ex Voto, an ex Præcepto, supra lib. 7. d. 72. Ordin. cap. 3. §. 3.

An infans, vel ignorans hanc obligationem, subeat, si ordinetur? Ibid. à n. 17.

An Metu, vel Vi coactus Sacram Ordinem suscipere eandem servandæ Castitatis obligationem contrahat? Ibid. à n. 13.

An in Sacris constitutus incurrit excommunicationem, si attentet Matrimonium contrahere? Ibid. c. 14. ut modo n. 2. dixi.

## CAPVT X.

## Impedimentum Nomin.

## LIGAMEN.

**P**ersonam alteri per Matrimonium ligatam non posse, vivente coniuge, alteri per simile Matrimonium ligari, est res adeo certa, & à Trid. definita, ut probatione non indigeat, debeatque Inquisitoribus demonstrari, qui dum vivit coniux, aliud Matrimonium contrahit. Lege Dian. p. 4. T. 7. Ref. 4. Castrop. T. 2. v. 4. d. 8. p. 16. §. 8. Th. Hort. p. 1. Ref. mo. v. 5. c. 2. n. 32. Imò per aliquos etiam, ut Catenam p. 2. tit. 5. n. 6. iuncto n. 33. ad 47. Bord. de Sacro Trib. c. 22. q. 39. Sed omnino vide Th. Hort. l. c. n. 34. & 35. qui sponsalia nova, dum ipse est matrimonio devinctus, init cum aliqua.

Convenit autem DD. hoc impedimentum esse ex iure naturali, & Divino, quamvis non negent, olim concessisse Deum Hebræis polygamiam, hoc est uxores plures, de qua re Pontius, l. 7. mat. c. 49. Sanc. l. 7. cap. 80. alique multa scribunt.

2. Aliud hic superaddere non occurreret, nisi animadvertere, velle Lectorem hac occasione opportunè doceri, quam cognitionem moris alterius debeat habere alter coniux, ut possit ad alias nuptias animum adicere.

3. Aio, hanc regulam dari ab omnibus receptam; Ita ap. Sanchez, l. 2. d. 46. & ap. Barb. in Collect. ad cap. in presentia de sponsal. eamque in utroque foro. Non sufficit ad secundum Matrimonium contrahendum verisimilitudo, vel probabilitas moris coniugis, multo minus dubium negativum, sed necessaria est cognitio moraliter certa. Hæc regula probatur. Primo, quia in sacro Textu C. De nuptiis, De secundis Nuptiis dicitur: *Donec constet quod ab hac vita coniux migraverit*, & alibi C. In presentia, de sponsal. *Donec certum nuntium recipiant de morte Viro- rum*. Secundo, quia hic egimus de tollenda possessione prioris coniugis. At contra possidentem probationes debent esse clare, & convincentes. Tercio, quia incommoda gravia, quæ solent enasci, si initio secundo matrimonio invenitur vivere prior coniux factis ostendunt, in tam gravi negotio ex valde firmis rationibus esse procedendum.

4. Neque obstat Pontifex, C. quoniam, ut lite non contestata, Ter. Si autem, dum alibi dicit, *Tandem alter coniux expellitur, donec de ipsius obitu verosimiliter presumatur*. Non obstat, inquam, quia illud (*presumatur*) notat, requiri vero similitudinem, quæ solet presumi iure, at hæc in tanta re, in qua agitur de secundo matrimonio, non ducitur in litem, nisi ex rationibus moraliter certis. Aliam explicationem huius textus affert Gutierrez, quam Sanchez l. mox citando n. 9.

5. Verum, his habitis, vix aliquid habuimus. Nam Inquisitor, vnde nam, & qua ratione ejusmodi moris certitudinem conquirenda sit? Molestia difficultas in praxi, nam propterea id à litem iudicis arbitrio tandem remittitur. Ita Menoch. de arbit. casu 470. n. 128. Sanchez, l. 2. d. 46. n. 7. Locum nihilominus ex sequentibus probationibus, coniecturis non exigam hauriemus.

6. Primo Non sufficit sola coniugis absentia longi temporis, etiam si interim adhibita sit diligentia, & etiam si, ut habet Textus, C. In presentia de sponsal. *scemina esset juvenis, & se continere non posset*, quia vita hominis presumitur durare usque ad annos centum. Lege Sane. citatum n. 1.

7. Secundo; non sufficit, si nullus habeatur testis de viro, sed solum aliqui de auditu & de fama testimonium faciant, coniugem obiisse, id enim rem certam nequaquam reddit. Ita communis fert opinio. Ita Sanchez, l. c. n. 11. Pont. l. 7. c. 3. n. 3.

8. Tercio, non sufficit ut vult Sanc. l. c. n. 12. unus privatus testis de visu, quia pari modo unus, tanti negotii

Pars 111.

rem certam non reddit. Et quamvis aliquando testis unus admittatur ad aliquam probationem certam faciendam; id tamen est in re alteri nequaquam præiudicante: at in casu nostro præiudicium ferretur ipsi primo coniugi.

9. Obiices: Modo Sacer Textus dixit, requiri certum nuntium. Ergo unus sufficit testis, secus dixisset (*nuntius*).

Respondeo propter hanc considerationem putantur plures, ut Hostiensis, & Verrac. ap. Sanc. l. c. n. 10. Sufficere talem unum de visu, sed immerito. nam illa vox (*nuntium*) in hoc textu est neutrius generis, & stat pro (*Nuntiatione*) seu sufficit est huiusmodi. *Donec certum nuntium, seu certam nuntiationem* (auviso Italicè) *recipiant*. Nec gratis affigimus hanc interpretationem, cum ipsa materia de qua agitur, illam prorsus exposculet. Atque hæc tria non sufficiunt, sufficiunt vero tria sequentia.

10. Quarto enim, si cum fama, seu cum Testibus de auditu adiungantur alia coniectura non levis momenti, utique sufficiunt, secundum Bonac. de matr. q. 3. p. 10. n. 14. & Averf. q. 14. matr. s. l. 3. Ver. Tercio ulterius? alios citans; quia sic rem moraliter, & humano modo certam faciunt, atque hic maxime valet prudens iudicis arbitrium.

11. Quintò. Si cum unico Teste de visu alia simili modo coniectura, seu adminicula coniungantur, multo magis, si per distantiam maior probatio speranda non sit, sufficere docet Sanchez l. c. n. 12. Benignius de his videtur loqui Th. Hortad. p. 1. Ref. Mor. n. 106. fol. mibi 109.

12. Sexto. Si Rector Parochie testificetur de morte prædicta, vel exhibeat ejus authentica fides, probabitur nunc sufficienter mors, quia hæc est probatio publici Officialis, seu per publicam scripturam exhibita, quæ fidem moraliter certam facit.

13. Sed quid, si adhibitis necessariis diligentis moraliter, constat de morte coniugis, unde bona fide matrimonium quis novum contrahat, sed casu occurrat, coniugem illum vivere; validumne fuit novum matrimonium?

14. Respondeo, omnino fuisse invalidum: neque enim bona fides, immo neque iudicis sententia, si forte interposita fuisset, potest tollere impedimentum dicimus matrimonium. Quare coniux ille, qui defunctus credebatur, si forte appareat, revocare sibi omnino suam conjugem debet.

15. Inquirer Curiosus. Si Titius v. g. mala fide contraxisset cum Catharina, quæ tamen Catharina putabat fide bona, & forte ex iudicis sententia Bertam coniugem priorem Titii iam è vivis decessisse, contingat autem, ut deinde idem Titius affirmer Catharinæ, matrimonium inter ipsos esse irritum, quia sua Titii coniux Bertam verè vivebat, quando idem Titius contraxit matrimonium cum ipsa Catharina, illinc obligabitur credere Catharina?

Respondeo, Nisi certo ostendatur ex aliis probationibus, tunc vivam fuisse Bertam non obligatur, quia propria Titii confessio ipsi Titio præiudicat; non verò alteri tertio. Legantur Sanchez, l. 10. d. 12. n. 50. & ea quæ ego dixi in hanc rem, l. 1. in Decal. c. 3. §. 7. V. Matr. n. 3.

16. Iam si occurrat oppositum, quid dicendum? Vere mortua est vxor Titii, sed putantes ipsi Titius, & Catharina Bertam vivere, matrimonium cum mala fide contraxerunt, contraxeruntne valide?

Respondeo, Si fides mala fuit innixa certitudini, quamvis solum existimata, invalidè contraxerunt, quia tunc adesse sufficiens consensus non potuit; si vero fuit innixa dubitationi, vel probabilitati, quam ipsi non curarunt indagare (quod idem esset, si pendente lite pro validitate prioris matrimonii, novum contraxissent, sic enim etiam contraxerunt cum dubio, si, inquam, sic fuit, & deinde invenitur verè fuisse Bertam mortuam, validè contraxerunt. Ratio est, quia in hoc casu adfuit sufficiens consensus, ut dicemus infra r. 4. de consensu matr. d. 2. Quem locum, nisi legas, hanc rationum diversitatem intelligere profecto nequaquam poteris.

## CAPVT XI.

## Impedimentum Decimum.

## PVBLICA HONESTAS.

## §. I. Quid illud sit?

1. Impedimentum publicæ honestatis, (seu ut solet etiam appellari, iustitiæ publicæ honestatis, propterea, quod ab Ecclesia institutum est, propter quamdam honestatem, & decentiam publicam) oritur ex duobus capitibus, puta ex sponsalibus, & matrimonio tantum rato, sed in diversis gradibus.

2. Si enim Titius v. g. contraxit sponsalia cum Berta, idem Titius non poterit, etiam post mortem Bertæ, ut testatur Villalob. de communi sententia. r. 1. in sum. tr. 1. 4. diff. 16. num. 4. Avers. quæst. 17. matr. sect. 4. V. Semelque, coniungi in Matrimonio cum consanguineis Bertæ in primo gradu, nempe cum Matre, vel Sorore, vel filia dictæ Bertæ, nec Berta cum similibus consanguineis Titii, quia ex sponsalibus, respectu dictorum nascitur impedimentum dirimens. Dico (respectu dictorum) nam respectu aliorum quorumcumque, ex sponsalibus solum oritur impedimentum impediens, ut dicemus infra c. 16. n. 6. suo loco.

3. Si verò idem Titius contraxit matrimonium per verba de presenti cum Berta, sed nondum consummavit si enim consummavit, oritur impedimentum aliud, quod appellatur Affinitatis, & de quo c. seg. dicemus) quo pacto est matrimonium tantummodo ratum, non poterit Titius contrahere matrimonium cum nulla ex consanguineis Bertæ usque ad quartum gradum inclusivè, nec Berta cum similibus consanguineis Titii, ut notat, saltem ex recepta legitima consuetudine, Pontius l. 7. matr. c. 36. n. 4. Avers. l. c. Ver. Hinc, Notetur bene hæc diversitas, nam ego ad aliqua particularia de duobus dictis capitibus separatim explicanda gradum facio.

## §. II. Publica honestas ex sponsalibus.

1. **T**ria peculiariter de hac habet Tridentinum sess. 24. c. 3. de Reform. matr. Primo disponit, ut, quia iure antiquo hæc publica honestas orta ex sponsalibus extendebatur usque ad quartum gradum, nunc restringatur, ut dictum est ad Primum.

2. Secundo, ut non nascatur hoc impedimentum, nisi ex sponsalibus validis. Quare, si ex quocumque capite, si-ve ex defectu consensus; quamvis solum interni. Ita G. Hurt. de matr. d. 21. diff. 1. n. 3. alios citans contra Sanch. Henr. Pont. & Avers. q. 17. matr. sect. 5. V. Si autem, si-ve ex impedimento occulto, quo sponsi laborarent, invalida essent sponsalia, hoc impedimentum nullum esset.

3. Tercio, ut sponsalia debeant esse absoluta, nam si sint conditionata, hoc impedimentum pari modo non incurritur. Vide n. 9.

## DISSOLVTIS SPONSALIBVS, AN ETIAM dissolvatur hoc Impedimentum?

4. Circa hæc sic dubitare posses. Primò, Titius, & Berta contraxerunt validè sponsalia, sed deinde, si-ve mutuo consensu ea dissolverunt, si-ve ex iusta causa alter legitime à sponsalibus recedendo; ea fuerunt legitime dissoluta. Tu ergo nunc dubitas, an sponsalibus iam cessantibus, cesset etiam impedimentum publicæ honestatis.

5. Respondeo cessare putat G. Hurt. d. 21. diff. 1. n. 5. Pontius l. 7. c. 36. n. 9. Barbosa in d. cap. Trid. n. 8. Sà Vor. Matr. n. 12. Caltrop. disp. 4. p. 10. n. 9. Leand. tr. 9. d. 19. q. 4. Corneio d. 7. dub. 30. q. 5. alique, qui cum nunc sint dissoluta illa sponsalia iam verificatur, illa esse invalida. Vnde ex Trid. ut dictum est n. 2. non parient impedimentum. Non cessare docet Sanch. l. 7. d. 68. n. 21. Laym. lib. 5. tr. 10. p. 4. c. 9. Perez de matr. d. 8. sect. 2. Avers. de matr. q. 17. sect. 5.

Ver. Aldir. Bonac. q. 3. p. 11. n. 7. cum aliis, qui dicunt, illa sponsalia, unde iam fuit ortum impedimentum, illo autem semel exorto, non dependere à voluntate sponsorum ejus cessatio. Confirmatur, quia cum hoc impedimentum morte alterius ex sponsalibus, & tamen tunc dissolvuntur sponsalia.

6. Vtraque sententia videtur probabilis. Quod prior, ut ait Pont. l. c. assertat pro se declaravit Cardinali, nihil est, quia etiam posterior, ut vult Bonac. aliam pro se Cardinalium declarationem indicat, & stylum ut habet Avers. l. c. Curie Romanæ per hoc obtineri in ejusmodi casu, de quo loquimur, non solet. Ad rationem posterioris posset prior respondere, hoc impedimentum non enasci, nisi quando sponsalia, at quando sunt retractata, moraliter censetur vnde non est mirum, si non remanet impedimentum.

Ad confirmationem potest afferri disputatum, quod sponsalia retractata non fuerunt à Sponsis ante mortem, noluit Ecclesia, ut impedimentum aboleretur post mortem, quia iudicantur permanere.

7. Pro priorè sententia habeo Consilium Patris Multicæ Doctissimi Theologi nostræ auctoritatis, in suis scriptis, consilii, conf. 40. cujus supra etiam mentionem feci. Consilium sic absolvit. Vnde potest, qui censet, et licet de futuro cum filia, postea vero per mutuum consensum dissoluta, potest, inquam, contrahere matrimonium cum Matre sine ulla dispensatione Summi Pontificis. Etenim sentio, salvo meliori iudicio aliorum præstantissimorum Theologorum. Atque hanc sententiam de huiusmodi casibus Archiepiscopus Sambucensis, & Episcopus, de quibus permittentes, quod Joseph Torres sine dispensatione contraxit in uxorem N. Buscemii sororem minorem, qui pariter eodem anno 1634. inierat sponsalia cum sorore N. Buscemii, quæ mutuo sponsi & sponsæ consensu dissoluta. Post hæc scripta, & in prioribus editionibus impressa, venit in manus meas Decretum S. Congregationis contra posteriorem sententiam, quod est huiusmodi. Iubente sanctissimo Domino nostro, proposuit in sacra Congr. Conc. An sponsalibus validè contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit illud impedimentum iustitiæ publicæ honestatis, quod bio pluries propositum, & maturè examinatum, tandem die 6. Iulii 1638. Eminentissimi Patres in antiquo eadem Congregationis sententia consentientes, non esse sublatum. Cuius sententia vna cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis facta relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua sub die ejusdem mensis prædicti Congregationis resolutionem probavit, tamque illius obsequium deinceps non revocari: hæc Decretum, quod omnino servandum est.

## SECUNDA SPONSALIA An pariant Impedimentum?

8. Dubitare potes sic Secundo, Titius contraxit de sponsalia cum Berta: mox alia sponsalia, (quod dem illicite) contraxit cum Antonia sorore Bertæ, & riontne hæc secunda sponsalia impedimentum contraxit Titium, ita, ut non possit amplius sine dispensatione ducere Bertam?

Respondeo, Non patere. Ita Avers. quæst. 17. Ver. Alia tandem, quia hæc secunda sponsalia non sunt valida, quæ ex Tridentino ut dictum est, impedimentum non afferunt.

## SPONSALIA CONDITIONATA An pariant dictum impedimentum?

9. Dubitare denique posses Tercio. An sponsalia & sub conditione de futuro suspendente contracta, adveniat deinde conditio, tunc emergat hoc impedimentum?

Respondeo, cum communi sententia emergat hoc impedimentum.

Doctores supra citati, nam ex sponsalibus conditionatis non nascitur, quia illa nondum sunt vera sponsalia: at adveniente, & purificata conditione, jam sunt vera, absoluta & propria sponsalia: ergo, &c.

## §. III. Publica Honestas ex Matrimonio Rato.

**E**X matrimonio tantummodo rato oriri impedimentum hodie dirimens matrimonium usque ad quartum gradum inclusive, supra indicavimus, nam olim extendebatur usque ad gradum septimum. Iam inquiri, ejusmodi impedimentum oriturne, etiam ex matrimonio rato invalido?

2. Respondeo, esse bene distinguendum. Ita Pont. loco mox citando n. 5. alique passim; nam oritur ex invalido, quod invalidum sit ex omnibus aliis capitibus, præterquam, si sit invalidum ex defectu consensus. Quare, si matrimonium ratum fuit invalidum, quia fuit cum consanguineo, cum affini, cum Professa solemniter, &c. jam incurritur impedimentum dirimens Publica Honestatis ex matrimonio rato; at si fuit invalidum ex defectu tui liberi consensus, qualis etiam est consensus eo metu, ex errore personæ, ex amentia, ut notat Hurt. de matr. d. 2. 1. diff. 2. n. 8. impedimentum hoc non contrahitur.

3. Nota differentiam: Impedimentum Publica Honestatis ex sponsalibus nunquam ex Tridentino oritur ipsi sponsalibus invalidis. At impedimentum ejusdem publicæ honestatis ex matrimonio rato oritur semper, excepto cum affuit defectus ipsius consensus; tunc enim non oritur, ut dictum est.

Ex defectu ætatis, quando sufficiens consensus deficit pro matrimonio non incurritur publica honestas ex matrimonio rato, quia hoc est defectus pleni consensus: At vero, quia ille consensus valeret ad sponsalia, incurritur publicam honestatem ex sponsalibus, dicam infra Tr. 3. de spons. c. 2. §. 4. n. 4.

4. Quid quando Matrimonium ratum sit invalidum, quia contrahitur clandestine; id est, quia celebratur sine Parocho & testibus.

Respondeo. Non contrahi hoc impedimentum tenet Sanchez, l. 7. d. 70. n. 13; & Coninch, sed inmerito, nam propterea contra eos argui rectè Perez, d. 32. matr. sec. 3. citans Hurt. Pont. l. 7. cap. 36. n. 5. afferens declarationem Cardin. Averq. l. 7. §. 1. et 5. Ver. Addit. Sanchez, cum enim (ait) in hoc casu matrimonium non sit invalidum ex defectu consensus, sed ex defectu solemnitatis illi consensui auctoritate Ecclesiæ, non est ratio, cur impedimentum non easque concedamus.

5. Quid de Matrimonio rato conditionato per conditionem futuram suspendentem dicti Matrimonii consensum.

Respondeo. Dum manet conditionatum, non parit hoc impedimentum, quia tunc nondum vere est matrimonium. At adveniente conditione, parit, quia jam tunc absolutum est, & verum matrimonium.

6. An autem, adveniente conditione, antequam novum consensum legitime adhibeant conjuges, oriatur publicæ honestatis impedimentum, tanquam à sponsalibus, atque adeo usque ad primum gradum dumtaxat; an vero tanquam à matrimonio jam rato, adeoque usque ad quartum gradum, quæstio est apud Doctores. Nam aliqui volunt matrimonium sub dicta conditione celebratum, adveniente conditione non habere vim nisi sponsalium, antequam de novo rite consentiant sponsi, & hi debent consequenter tenere, nunc oriri, impedimentum tantummodo usque ad primum gradum. Aliqui vero contendunt dictum matrimonium jam habere totam vim Matrimonii rati, & hi debent consequenter docere oriri impedimentum usque ad quartum gradum. Quoniam vero nos infra Tr. 4. de consensu §. 4. n. 11. docebimus, utramque sententiam esse probabilem, sed priorem probabiliorem, ideo, idem dicimus in præsentia de impedimento. Lege id breviter apud G. Hurt. d. 2. 1. matr. diff. 2. n. 8.

## CAPUT XII.

## Impedimentum Undecimum.

## AFFINITAS.

## §. I. Quid sit, &amp; quatenus extendatur.

**A**ffinitas est propinquitas, seu attinentia quædam, quæ ex copula carni (quam completam vir, & mulier, sive licite per conjugium, sive illicitè per culpam habent) provenit inter consanguineos viri, & dictam mulierem, & inter consanguineos mulieris, & dictum virum. Cum enim vir, & mulier per copulam, vel semel habitam, fiant una caro, & unum principium ejusdem filii, merito consanguinei utriusque ad ipsos attrahuntur, modo dicto; quæ attinentia vocatur Affinitas, quia consanguinei alterius (quilibet juxta suum gradum) veluti accedunt ad fines alterius. Ipsi vero vir, & mulier copulam habentes non sunt, nec vocantur affines, secundum Sanchez, l. 7. d. 64. num. 4. G. Hurt. d. 20. diff. 1. n. 1. Perez d. 3. 1. sec. 2. sed sunt una caro, & vocantur stipites Affinitatis, sunt enim radix, seu causa, unde cæteri fiant affines.

2. Quoniam vero Affinitas habet, ut dictum est, suos gradus, perinde, ac consanguinitas, ad eos distinguendos tolet à Canonistis hæc dari Regula. *Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, non gradum attinentiæ.* Merito dicitur (mutat genus) nam ex consanguineis fiunt affines & merito dicitur (non gradum) quia eo gradu quo erant consanguinei, fiunt in eodem gradu affines. Sed clarius habet sequentem Regulam explicantem illam Canonistam, Quotogradu consanguinitatis, est quis conjunctus, vel distat ab uno ex illis, qui copulam inter se habent, eodem gradu affinitatis est conjunctus, vel distat ab altero ex ipsis, qui prædictam copulam habent. Si ergo Antonius v. g. est in primo gradu collateralis cum Titio, id est ejus frater, erit affinis in eodem gradu cum Maria, cum qua Titius per copulam se conjunxit, in eodem gradu affinis erit Berta soror Mariæ cum dicto Titio. Pari modo, si Cæsar est pater Titii, atque adeo in primo gradu cum ipso conjunctus in linea recta erit affinis in primo eodem gradu in linea recta cum Maria, & similiter in eodem primo gradu erit pater Mariæ cum Titio, & sic de cæteris, mutando semper nomen consanguinitatis in Affinitatem, & ut dictum est, servando semper eundem gradum.

3. His declaratis, dicendum est, Affinitatem ortam ex copula licita; hoc est inter legitimos conjuges, hodie esse impedimentum dirimens subsequens matrimonium usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusive: Affinitatem vero ex copula illicita, id est fornicaria, hodie esse impedimentum dirimens idem matrimonium subsequens, solum usque ad secundum gradum ejusdem consanguinitatis inclusive. Ratio est expressa dispositio Tridentini sess. 24. cap. 4. de reform. matr. confirmantis Decretum (C. Non debet de Consang. & Affinitate) Innocentii III. in Concilio Lateranensi.

4. Dixi (hodie) nam antea multo latius ejusmodi Affinitas extendebatur, tunc enim affinitas patiebatur affinitatem, ut habes latè apud Sanchez, l. 7. d. 67. At vero, nunc certa Regula illa est: *Affinitas non parit affinitatem.* Quare hodie inter consanguineos Mariti, & consanguineos uxoris nulla est affinitas, nam solum est inter consanguineos Mariti, & uxorem, & inter consanguineos uxoris, & Maritum.

5. Ex dictis ergo fit ut duo fratres possint sine dispensatione accipere duas sorores, vel soror, & frater Petri v. g. copulari matrimonio cum fratre, & sorore Antonii v. g. Item fit, ut unus ex fratribus ducere possit viduam, & alter frater possit ducere filiam ejusdem viduæ genitam ex mortuo marito. Item, ut Pater ducere

possit viduam, & ejusdem patris filius ducere ejusdem viduam filiam ex alio matro, atque hæc omnia, quia Affinitas non parit Affinitatem. Ita Sanch. l. 7. *matrim.* d. 67. num. 3.

6. Idem dic, si Caius, v. g. ducat viduam relictam à propriæ vxoris fratre. Clarius. Caius duxerat Bertam, hæc autem Berta habet fratrem nomine Cæsarem, qui duxerat Catharinam. Dico, mortua Berta, & Cæsare, posse Caium ducere Catharinam, quia Caius contraxit quidem affinitatem cum Cæsare, sed ex dictis nullam cum vxore Cæsaris, nempe Catharinam.

#### QVÆSTIO CVLARTA EX PREDICTIS.

7. Diebus hinc superioribus eperit sequens difficultas, cujus expressam solutionem apud neminem ex Scrip- toribus nec ego, nec nostri Colleg. Panormitani Theo- logi invenire potuimus.

8. Si ex vivis excedat Berta vxor Titii, perseverat in Titio affinitas cum omnibus Bertæ consanguineis, quia, ut cum Sancto Thoma ex Textu notat Sanch. l. 7. d. 64. n. 2. ex C. *Fraternitatis* 35. q. 10. affinitas semel orta per- petuo remanet.

9. Sed quid, si post mortem Bertæ nascatur ex sorore v. g. dictæ Bertæ puella aliqua, hæc puella eritne affinis ipsi Titio, ita ut inter ipsam, & Titium nequeat validum matrimonium intercedere?

10. Respondeo: Theologi fere omnes prædicti, & ego minime omnium, diximus esse affinem, & inter ipsos invalidum fore matrimonium. Ratio fuit, quia affinitas non solum extenditur ad consanguineos viventes, vel natos, vivente ipsa vxore, sed etiam ad consanguineos, natos post ipsius vxoris mortem. De novo enim nati verè, & in omni rigore sunt consanguinei dictæ vxoris, quam- vis mortuæ. Et sanè Pater in Cælo, v. g. existens, ut suum filium, suosque nepotes recognoscit filium post hu- mum, & nepotes descendentes. Si ergo postea nati, sunt verè consanguinei vxoris Titii, etiam affines ejusdem Titii.

11. Noluit acquiescere huic rationi vnus ex prædi- ctis nostris Theologis. Vnde quæstionem hanc Romæ decidendam misit ad Patrem Ludovicum Leti Nostræ Societatis virum Doctissimum, & præcipuè in Sacris Canonibus excellentissimū, qui respondit certissimam esse doctrinam à me, prædictisque Theologis allatam. Huic responsioni, nec dom ille vnus acquievit, donec suum argumentum dissolutum viderit: Argumentum autem fuit hujusmodi: Affinitas non resultat, nisi mediante Matrimonio: ergo, non stante Matrimonio, resultare ea nunquam poterit: Sed post mortem prædictæ Bertæ jam non stat matrimonium cum Titio, quia ex San- cto Paulo matrimonium dissolvitur per mortem: ergo nec resultabit affinitas in Titio cum natis post mortem Bertæ.

12. Respondi in hunc modum: Affinitas non resultat, nisi mediante matrimonio, quod aliquo tempore exi- terit, concedo quod nunc actu existat, nego. Vnde nego consequentiam. Cujus distinctionis ratio est, quia, ut diximus, adhuc de novo nati (Matrimonio scilicet am- plius non existente) sunt consanguinei vxoris: ergo non possunt, non esse affines mariti; Sacri enim Canones ad contrahendam Affinitatem nihil aliud requirunt, nisi consanguinitatem cum altero ex conjugibus, nec distin- guunt, stante vel non stante matrimonio.

13. Confirmatur. Affinitas vsque ad secundum gradum contracta ex copula fornicaria semper con- surgit, ut vidimus, quamvis ibi non adsit, nec stet matrimonium; Satis enim est, ut aliquo tempore adfuerit culpa illa illicita: Ergo, & in casu no- stro satis est, quod aliquo tempore adfuerit copula licita.

14. Et hinc ducitur ratio à prior. Nam Affinitas non oritur ex matrimonio immediatè, sed ex mixtione Corporum, etiam semel habita inter virum, & mulierem. Quamvis ergo per mortem dissolvatur matrimonium

non dissolvitur immediatè radix affinitatis, quæ est in pulam intercessisse inter virum, & mulierem, quæ nitas quæ nasci ex tali radice debet, impeditur im- terit.

§. 11. *Quæ jure indultum est hoc Impedimentum affinitatis.*

1. **Q**uamvis naturaliter confurgat affinitas con- sanguineorum alterius conjugis cum altero, quæ Affinitatem appellamus, ea enim confurgit ex ip- satione corporum, quo conjuges sunt vna caro, ita- eam attentionem esse impedimentum dirimens Ma- trimonium subsequens, omnino indultum est ab Eccl- sia. Ita Sanch. l. 7. d. 66. & 67. & Pontius l. 7. d. 34. adque pro- ter convenientias supra in explicatione impedimenti cōsanguinitate indicatas, hic proportionaliter appli- das. Addita etiam est excommunicatio contra tenentem Matrimonium cum hoc impedimento, ut dicam cap. 3.

2. Hinc rectè colligit Hurtados, d. 10. *matrim.* d. 3. num. 8. duos Infideles, qui dictam affinitatem contra- runt, posse tempore Infidelitatis valido Matrimo- conjungi cum animabus, quia Infideles non subiacent eccl- e siæ legibus. Cætera ad Infideles circa hoc partem vide apud citatum Hurtadum.

#### §. 111. Affinitas superveniens Matrimonio.

1. **D**iximus, Affinitatem dirimere Matrimo- nio jam contracto, hic dicendum est. De Cognatione spirituali superveniente dixi lib. 2. cap. 4. §. 2. a nu- mero 17.

2. Breviter. Si vir, vel vxor copulerent cum aliquo vel aliquo ex consanguineis in primo, vel secundo gra- rantum sui conjugis; Si autem ea superveniret Matrimo- nio jam contracto, hic dicendum est. De Cognatione spirituali superveniente dixi lib. 2. cap. 4. §. 2. a nu- mero 17.

3. Ne autem hic duo confundas, que sunt simi- lita, verba. Nam, si Titius v. g. vir Bertæ cognoscat aliquam Bertæ consanguineam in remotioribus gra- bus, à primo, & secundo, hoc est in tertio, vel quatuor- committit quidem incestum, quia ex prædictis, con- sanguinei ejus vxoris sunt ipsi Titio affines, etiam si amittit jus petendi debitum à sua vxore Bertæ, quia Titio dentinum hanc poenam non valendi petere debuit, & e- cut & impedimentum dirimens ex copula illicita, po- strinxit ad primum, & secundum duntaxat, ut dixi.

Simili modo, si idem Titius v. g. cognoscat mu- piter aliam extraneam, nulla consanguinitate ad se, vel ad vxorem suam pertinentem, cognoscat, v. g. Mariam, contrahet impedimentum, ne ipse Titius post mortem suæ vxoris Bertæ possit Matrimonium contra- here cum consanguineis Mariæ in primo, & secundo gradu, & si cum his forte postea copulam habeat, con- mittet incestum speciatim in Confessione aperitendum. At vero, si copulam, postea habeat cum consanguineis dictæ Mariæ in gradibus remotioribus, hoc est in tertio, & quarto, illicitè quidem, ut ex se patet, facit, sed non contrahet conjunctionem cum dicta Maria, & con- sequenter, neque incurrit impedimentum dirimens Matrimonium, forte contrahendum cum illam dignat declaravit Pius V. ad Dominum 1557. *Declarat.* Carita, ap. Pont. lib. 7. *matrim.* d. 33. num. 6. vidè, nec peccat

peccato incestus, sicuti rectè notavit Sanchez lib. 7. mar. d. 67. num. 7. quare, nec speciatim, ut incestum in Confessione explicandum, quia in copula illicita (ut nimis saepe dictum est) Tridentinum abstinuit ab his remotioribus gradibus contractionem impediendi, &c.

Vides ergo diversitatem, præsertim illam de incestu Titius enim cognoscendo, confanguineas Bertæ vxoris suæ in remotioribus illis gradibus, committit incestum. Idem verò Titius cognoscendo confanguineas dictæ Mariæ sibi extraneas, sed jam vnitæ per copulam illicitam, cognoscendo, inquam, eas, quæ Mariæ sunt conjunctæ in primo, & secundo gradu, committit quidem incestum, sed cognoscendo eas, quæ eidem Mariæ sunt conjunctæ in tertio, & quarto incestum non committit.

4. Dixi autem n. 2. (petere licitè non potest) potest enim, imò, & debet, reddere ne ex peccato vnus conjugis patitur damnum alteri. Nam propterea, sic, & alter consensit ad prædictum incestum, etiam, & ipse petere non poterit, ut explicatius alibi docui, l. 7. in Decal. c. 4. §. 2. in præf. 12.

5. Tria tunc exciderunt, quæ te ignorare non conuenit, primum, Secundum Sanchez l. 7. d. 3. n. 1. & Pontium l. 10. c. 7. n. 6. alibi, excusari ab hac pœna non valendi petere debitum, à suo conjugè, mulierem, quæ præcisè vi oppressa fuit à confanguineo sui viri, quia tunc cum culpam non committat mulier, non meretur pœnam, esto naturaliter oriatur affinitas. Secundum, eandem excusationem concedi probabiliter à nonnullis, ut Pont. l. 2. Bonac. de mar. q. 4. p. 2. n. 5. Avers. q. 17. mar. sect. 3. Ver. Quid si fem. contra Sanch. & Pontium, si ex metu gravi, siue mulier, siue vir cogatur similem incestum committere. Nam quamvis tunc peccent, Ecclesia tamen non videtur tunc illum, vel illam castigare tanta pœna velle. Tertium, probabiliter etiam à nonnullis concedi eandem excusationem, si ad hoc ignorantia, siue facti, siue juris, siue pœnæ, dummodo non sit affectus, ut liberi dicti conjuges peccent, id quod clare docet Sanchez l. 1. d. 3. n. 43. De his tribus, lege Dianam p. 11. tract. 5. ref. 3.

#### §. IV. Qualis copula Affinitatem pariat.

1. Quoniam copula radix est prædictæ Affinitatis, ideo maxime hic explicari solet, qualis esse debeat copula, ut illa certo Affinitas oriatur. Dico, hac in re vnum esse certum, incerta duo: Certum est, nequaquam sufficere actus quantumcunque turpes esse, sed requiri copulam consummatam intra vas femineum, ubi effundatur semen.

2. Hinc non confurgit hoc impedimentum ex copula sodomitica, nec ex copula cum mortua, nec ex effusione seminis omnino extra vas, nec ex congressu spadonum, qui verum semen non emittunt, nec, ut declaravit Pius V. ex Matrimonio rato non consummato, ex illo tamen oriri impedimentum publicæ honestatis, ne obliuiscaris.

3. Contra, ut vult Sanchez l. 7. d. 64. n. 17. confurgit ex copula habita cum dormiente, cum ebria, cum infana, cum invita, cum coacta, cum ignorante, siue jus, siue factum; tunc enim vera fit feminum commixtio, & fit vnum principium generationis.

4. Atque hic nota diligenter differentiam, nam nunc docemus, oriri Affinitates à copula, etiam vi, vel metu habita: at paulo ante in præced. num. 6. docuimus ex copula vi, metu, &c. habita, non oriri pœnam non valendi petere debitum: quæ duo, quia sunt valde diversa, ideo valde notanda. Prius enim est ante contractum matrimonium, posterius vero est post illud jam legitime celebratum.

5. Jam vero, incertum est, Primò. An oriatur affinitas si semen emittuntur extra vas, sed illud sibi matrix attrahat, vel, si aliqua tandem arte, etiam ope Dæmonis, intra vas mulieris intromittatur. Negat Pontius, lib. 7.

cap. 33. num. 2. affirmavit cum communi Sanchez l. 7. d. 64. num. 15. Pont. q. 3. p. 12. n. 14. Avers. q. 17. sect. 1. Ver. Dubitari etiam, Perez d. 3. sect. 1. n. 4. G. Hurt. d. 20. de mar. diff. 1. num. 3. & merito, jam enim licet adest verissima seminum commixtio.

6. Incertum est secundo. An prædicta Affinitas oriatur si intromisso semine viri, mulier suum semen femineum non emittat, quo aliquando in femina frigidiore fertur, posse contingere?

Respondeo, Quamvis debeat semper præsumi, femina etiam, & ipsam feminalem, vnde, nisi evidentiissime contrarium constet, in praxi, tum in foro fori, tum in foro conscientie est pronunciandum. Affinitatem esse contractam, tamen pro eo raro casu, qui posset contingere, duæ sunt sententiæ.

7. Non oriri tunc affinitatem, docet Perez l. c. num. 5. G. Hurt. l. c. num. 4. Avers. l. c. V. Dubitatur tamen, alique, & novissime Verricelli, r. 4. q. 27. sect. 10. Ratio principalior est, quia ex Medicorum sententia ad generationem requiritur necessarium semē femineum. Quando igitur hoc absit, cum vir, & mulier non possint fieri vnum principium generationis, quod est radix Affinitatis, ipsa Affinitas oriri non potest.

8. Oriri tunc Affinitatem, docet Sanchez l. c. num. 20. Pontius l. 7. cap. 33. num. 2. alique, qui, hi probabilius putant, non esse necessarium ad generationem femineum semen, esto adiuvet. Quare sine hoc poterunt vir, & mulier fieri vnum principium generationis.

9. Vtraque sententia est probabilis, ut fateatur idem Sanchez l. c. n. 19. & in simili iterum dicitur à nobis aliquanto inferius, tract. 5. c. 7. n. 5.

### CAPVT XIII.

#### Impedimentum Duodecimum.

#### IMPOTENTIA.

##### §. I. Quid, & quidplex sit?

1. Impotentia coeundi, seu inhabilitas ad consummandam copulam (quam Sacri Canones *Toto titulo de frig. & maleficiis*, frigiditatem appellant) est impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum, idque jure naturæ est, ut non possis tradere tuum corpus ad actum illum impossibilem. Quare, siue tu scias, siue tu nescias impotentiam, si tamen verè impotens sis, impedimento eris affectus, & consequenter ineptus ad Matrimonium.

2. Dixi autem primò, (*impotentia coeundi*) nam impotentia generandi (quam *sterilitatem* appellamus) impedimentum non est dirimens; Ita Sanchez l. 7. d. 97. num. 26. tunc enim, si haberi nequit primarius finis Matrimonii, nempe prolis generatio, habetur tamen secundarius, qui est remedium concupiscentiæ. Porissimum, quæ jam adest immediatè potestas perficiendi copulam, esto absit, quasi per accidens effectus copulæ, id est proles. Nam propterea potest Maritus commisceri cum vxore vicina partui quamvis sine effectu novæ prolis, &c.

3. Dixi item (*dirimens matrimonium contrahendum*) nam impotentia superveniens Matrimonio jam contracto, siue consummato, siue rato, illud non dirimit. An vero tunc liceat usus Matrimonii, dicemus §. 5.

4. Impotentia autem hæc tunc certo adest, quando aliquid, ut volunt Sanchez l. 7. d. 92. per totum, & d. 107. Pont. l. 7. c. 60. n. 3. & G. Hurt. d. 22. diff. 1. 3. & 7. ex his tribus certò deest, vel scilicet deest Potentia ad penetrationem vas, vel Potentia ad emittendum verum semen, vel Potentia ad illud emittendum intra vas, neque enim sufficit, si emittatur extra vas, quamvis in ejus ore. Lege G. Hurt. l. c.

5. Hæc

5. Hæc autem certitudo potest esse, vel certa, & evidens physice, (ut, si vir æputata habeat virilia, aut omnino arida) vel certa, seu valde verosimiliter evidens, quo pacto dicetur certa moraliter) ut si membrum virile sit aliquantum aridum, vel fœmina sit ita arcta, ut valde probabiliter non possit incisione, vel alio remedio adjuvari. Quando autem adsunt indicia probabiliter indicantia impotentiam, ita ut oppositum probabilitatem nullam habeat, dicitur certo moraliter adesse impotentia. Nos hanc probabilitatem vocabimus deinceps veram probabilitatem, vel, ut dixi, certitudinem moralem.

6. Quando hæc certitudo, sive physica, sive moralis non adest, tunc profecto impotentia erit dubia, idque tunc est, quando indicia ad prædictam certitudinem physicam, vel moralem non attingunt. Quare, quando potentia est probabilis, ita ut etiam oppositum, id est impotentia sit probabilis, inter dubias connumerat in hac materia, quia cum tunc deficiat à certitudine physica, vel morali, incerta censenda est in tanto negotio pertinente ad Matrimonium. Quoniam ergo ejusmodi impotentia; vel est perpetua, vel temporalis, vel dubia, loquamur de singulis separatim.

#### §. I. Impotentia absolute perpetua.

1. Impotentia absoluta, & perpetua (quæ tunc adest quando ea, certo physice, vel moraliter, ut modo explicui, nec arte, nec medicamento, absque gravi periculo, removeri potest) est certo impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum, vel cum ipsa contractum. Constat ex claris lurbis. C. *Fraternitatis de frigid. & malefic.*

Si mulier adeo sit arcta, ut nulla incisione vel remedio adjuvari possit, est certo perpetuo impotens: at si incisione non valde difficili adjuvari posset, tunc non esse, nisi impotentiam temporalem docet Sanchez l. 7. d. 9. 3. cum communi, quia putat, obligari fœminam, eam non valde difficilem incisionem pati. At esse perpetuam, & Matrimonium dissolvendum, tenet mordicus Pontius l. 7. c. 62. latè. Lege etiam Dian. p. 1. tract. 5. resol. 1. 1. latissimè, quia, contra, putat, non obligari fœminam ad incisionem illam. Si cum legas, merito illi non repugnabis.

2. Quid si solum per miraculum tolli possit impotentia?

Respondeo, adhuc esse impotentiam perpetuam, atque adeo afferentem impedimentum dirimens. Ratio est, quia consideranda impotentia est juxta cursum naturalem, non juxta miraculosum. Puto tamen, impotentiam ex maleficio, si per orationes, suffragia, & exorcismos, multo magis, si per medicamenta naturalia removeri posse prudenter judicari, non esse perpetuam, sed temporalem, quia tunc essent remedia spiritualia quidem, sed quasi ordinaria; & non miraculosa.

3. Quid, si ejusmodi Maleficiati impotentia, ope magica tolli possit?

Respondeo, si cum peccato, reputabitur perpetua, quia, quod cum peccato fieri debet, impossibile reputandum est: Si sine illo, sanè reputabitur possibile, atque adeo perpetua impotentia non erit: intellige, quando hæc possibilitas facilis, seu certè, non valde difficulter habere executionem possit.

4. Triplici autem modo à Mago obtineri ejusmodi impotentia remotio solet. Primo, per novum maleficium, & tunc impotentia est perpetua, quia ejus remotio non posset haberi, nisi cum peccato. Secundo, per nullum maleficium, sed, vel tollendo signum maleficii sine maleficio novo; vel adhibendo medicamenta naturalia, & tunc impotentia est temporalis, si haberi id non valde difficulter posset, quia sic sine peccato, ut alibi diximus L. h. 2. in Decal. cap. 6. §. 7. impotentia tolleretur. Tertio, si quamvis obtineri remotio impedimenti pos-

set à Mago sine novo Maleficio, tamen prædicta remotio non ablaturum, nisi cum Maleficio, quia non nire solet, quando signum Maleficii haberi non potest ex eo, quod v. g. fuit projectum in Mare, vel confusum in actione transeunte, v. g. in comestione, vel in ratione verborum, & hoc pacto impedimentum est perpetuum, quia licet alias posset sine peccato tolli, tamen de facto nunc sine illo non tollitur.

An mulier jam conjugata obligetur pati incisionem nec periculosa, nec gravis doloris, cuius si debet procedat ex parte viri, Alij negant, Alij affirmant, quæ probabiliter, ut latè cum aliis minutis prælo-

5. Porro, quando certo physice, vel moraliter constat de impotentia, cum qua contractum fuit Matrimonium, nollum illud omnino censendum esse. Sanchez l. 7. d. 107. num. 2. & deinceps. Pontius, cap. num. 1. G. Hurt. d. 2. 2. diff. 1. 1. Perez d. 37. tit. 15. Quid tunc non licebit conjugibus se ut conjuges generare, sunt separandi. Quod, si iudex præceptum illud forte ponat etiam sub excommunicatione, ut se mutuo tractent, non valebit præceptum, nec excommunicatio, quia inniteretur præsumptioni Potentia, adeoque prædicti Matrimonii: at præsumptio cedit veritati. Pro foro autem externo semper requiritur sententia iudicis declarantis Matrimonium invaliditatem, quæ tunc iudex (hæc audibile de frig. & malefic.) debet dicere, si certa modo dicto appareat impotentia (num. 1. 1. 2. b. dicam infra) nullo requisito iuramento conjugum nec testimonio septimæ manus: quæ omnia dicta explicamus non multo post.

#### MATRIMONIUM EVNUCHI, SEV SP. ADULT.

6. Hinc, si quis ambobus Testibus caret, vel utriusque attritus habeat, invalide Matrimonium contrahitur, cum verum semen emittere non possit, impedimentum bonat perpetuo. Quod cum definitum sit à S. S. V. apud Gut. l. 1. quasi. Canon. cap. 6. in 2. edit. Sanchez, cap. num. 17. Pontius, l. 7. cap. 67. & 68. aliud addere opus non est. Illum, qui cum sana, atque integra virilia habet, non pollet testiculo, esse potentem ad semen verum emittendum, & consequenter esse aptum ad Matrimonium cum Medicis Perez, d. 37. tit. 3. n. 4.

#### MATRIMONIUM DECEPIT.

7. Quamvis Ecclesia, teste Sanchez l. 7. d. 91. non reiciat senes à Matrimonio in eo, qui præbet, vel ex ipsa natura, vel medicamentis vel a quocunque ciborum posse fieri sufficientes ad actum conjugum, tamen, si supponamus, hanc sufficientiam adesse nullum posse, quid dicendum? Loquamur prius de Senectute de Vetula.

8. SENEX, si ita viribus exhaustus supponatur, nunquā possit actum conjugalem consummare, nec contrahet, quia tunc ejusmodi impotentia esset in se perpetua. Ita Sanchez l. 7. d. 92. n. 74. Avez, p. 1. 1. 8. V. Septimo possum. Bonac. q. 3. p. 1. 3. n. 1. 8. alioque putant, non contrahere, quia semper retinet potentiam suam in se fecam seminandi. Si verò sit ejusmodi, ut possit ad prædictis cibis, ac medicamentis illum actum consummare, quamvis generare non possit, quia illud mare sterile sit, contrahet valide, quia impotentia non est temporalis. Nam propter similem rationem moriturus, licet ob diutissimam febrem tunc non sit aptus ad copulam; tamen aptus est ad Matrimonium, quia debilitas, est (puta cum convalescet) amovibilis.

9. Pontius apud Hurt. max citandum tenet Matrimonium non solum iniiri posse valide ob finem generandi, ut communiter fit, sed etiam, si fiat solum ad sobolem, ut communiter fit, sed etiam, si fiat solum ad mutuam societatem cum vxore, unde impotentem perpetuo, atque prædictum senem essetum posse, valde Matrimonium iniire cum prædicto sine. Sed, quia nos non

Hartado, d. 12. *mar. diff.* 4. qui id efficere probat, hanc sententiam reicimus. Ita Sixtus V. modo allatus, & apud Hart. loc. c. 12. ideo absolute dicimus, ejusmodi impotentem non esse aptum ad matrimonium. Certè, si scias, etiam Eunuchus possit valide ad prædictum finem matrimonium contrahere, & tamen Sixtus V. Cum Sanch. lib. 7. *mar. d. 97. n. 13.* definit non posse. Immo, dum ibidem dixit impotentiam esse impedimentum dirimens, nec distinxit ad hunc, vel illum usum nostrum videtur casum definitur. Si ejusmodi mulier, & vir impediendi consensu nolint se copulare matrimonio, sed quoddam Societatis vinculum inire, videtur concedere. Aversa l. c. Henric. l. c. Sanch. l. c. qui quid dicat contra Sanch. Hart. d. 22. *diff. 5. n. 18.* sed amoto periculo continentie.

10. VETULA quomodocumque decrepita, & certè inepta ad sum semen effundendum, si est capax feminis viri, valde contrahet in sententia eorum, qui putant, semen mulieris non esse necessarium ad generationem proli; at invalidè in eorum sententia, qui contra, putant esse simpliciter necessarium. Quoniam vero utraque opinio, ut supr. dixi cap. 12. §. 4. n. 1. probabilis est, certè, & probabilis validitas, & probabilis item invaliditas matrimonii. An ejusmodi senes decrepiti, si inveniuntur matrimonio copulati, possint conari licitè ad copulam, vel alios tactus inter se exercere, dixi satis distinctè lib. 7. in *Decal. c. 3. §. 5. n. 37. & 39.* De vxore reclamante, quod duxerit virum senem, atque adeo impotentem, disputat Tancr. in *quæst. mor. p. 2. r. 5. quæst. 24.* qua soliditate rationum, expendi Lector.

#### MATRIMONIUM MULIERIS PARIENTIS cum sua vite, vel proli periculo.

11. Si mulier potens quidem sit ad actum conjugalem, sed cum sua vite periculo, vel cum proli morte, vel cum abortu semper pariat, valide matrimonium inire poterit; Ita Sanch. d. 62. *num. 28. & 29.* Boff. de *officiis marit. c. 1. num. 175.* quia jam potens est, ad quod essentialiter requiritur ad matrimonium, nempe ad copulam.

12. Sed licetne si id advertens, & sciens faciat? Quod certè contingere posset in Vidua, quæ hæc mala jam experta in præcedente matrimonio sit?

Respondeo. Si id faciat, nesciente novo marito, certè, peccabit, quia illi magnum damnum infert, dum in re, tam gravi, eum decipit. Ipso autem sciente, nequaquam peccabit ex hoc capite, quia scienti, & consentienti non fit injuria, at mortaliter peccabit (ait Boffius l. c.) ex alio capite, hoc est propter damnum, quod facit sibi, proli, dum illius mortis (& aliquando etiam sine proli) & sui periculi, causa est. Neque excusari potest (ait idem Author) à fine remedium adhibendi tentationibus concupiscentiæ; Eas enim aliis remediis orationum, & mortificationum cum Dei gratia superare poterit. Verum hanc non peccaturam, si nubat marito scienti, docent nonnulli, quia, ut mox dicit Sanchez in simili, non facit injuriam, nec proli, nec sibi: Non proli, quia melius est, aliquo tandem tempore esse, quamvis sine Baptismo (tunc enim non habet peccatum à se commissum, sed originale commissum ab alio) quam nunquam esse. Non sibi, quia durum esset, negare mulieri, & aliquando quidem valde calida, remedium matrimonii à Christo Domino ad eum finem inter cæteros institutum, & eam compellere ad remedia illa mortificationum valde dura, & extraordinaria; nam, neque infirmum, ut vitam servet, obligamus ad remedia admodum difficilia adhibenda, vel conquirenda. Profecto hanc sententiam probabilem esse, negare non possum.

13. Atque hæc de Matrimonio contrahendo. Quid, si hæc pericula superveniant Matrimonio, jam à Muliere contracto? poteritne ipsa reddere, & petere debitum conjugale?

Respondeo. Probabilius cum Sanch. d. 102. *n. 9. & 11.*

Boff. loc. c. num. 173. & 177. aliusque, puto, posse, quia tunc separare virum à thoro, vel colubitationes vxoris nimis esset utique durum, quod certè debent facere, ne manent sub continuo periculo peccandi.

14. Dices: Non separentur, sed se gerant, ut frater & soror?

Respondeo. At nimis esset durum simul esse in eadem habitatione cum tanto peccandi periculo.

15. Illud tamen mulieri concedo, ut quamvis, (sicut dictum est) possit, non obligetur cum tanto damno debitum reddere.

#### MATRIMONIUM IMPUBERIS.

16. Impotentia ad generationem, qua laborat ætas puerilis, cum ex se non sit perpetua, Impedimentum dirimens ex jure nature non est; Ita Pont. l. 7. *mar. cap. 6. §. n. 4. fine.* unde inter infideles, si cetera non decident, valeret ejusmodi matrimonium, puta, ut exirendum suo tempore) Ecclesia tamen illam esse impedimentum dirimens definit *Toto in. de Disp. Impub.* cum illa exceptione: *Nisi malitia suppleat ætatem.* Est igitur hic explicanda, tum definitio, tum exceptio.

17. Quoad definitionem. Ecclesia statuit, ut nec puer (qui ille in hac materia est, qui annum decimum quartum nondum complevit) nec puella (quæ est illa, quæ nondum complevit annum duodecimum, quo tempore dicuntur Impuberes) statuit (inquam) ut non possint valde Matrimonium de presenti contrahere cum quocunque, quamvis puberi. Addunt Sacri Canones, illud Matrimonium, si fortè contrahatur, valere, ut sponsalia, de qua re infra l. 3. de *spons. c. 3. §. 1.*

18. At peccabitne impubes sic matrimonium attentando?

Respondeo. Peccaturam mortaliter tenent non pauci, ap. Sanchez. mox citandum, Leand. d. 1. *mar. quæst. 36.* multos citans, Pont. l. 7. *mar. cap. 6. §. num. 3.* sibi fortasse contrarius, quia sit, inquit, injuria Sacramento, redditus, enim irritum ætatis defectu. Verum alii putant, ut Sanch. l. 1. d. 17. *num. 5. & 6.* Pont. fortasse sibi contrarius l. 52. *cap. 5. num. 4.* Qui dicatur Puberti proximus vide apud Dianam p. 11. *r. 7. Ref. 39.* mortaliter non peccaturam, quia ejusmodi Matrimonium sic contrahi, permittunt Canones, illud interpretantur, tanquam Matrimonium de futuro, id est tanquam sponsalia. Hæc posterior sententia ut benignior est, ita sit item probabilior.

19. Quoad exceptionem (*Nisi malitia suppleat ætatem*) præmitte, nomine Malitiæ, hic duo intelligi. Primò: Matritatem Iudicii, ut possit cum rationis usu contractus matrimonii celebrari, secus enim illud esset irritum ex defectu consensus. Secundò, Potentiam coeundi, id est emittendi verum semen intra vas semineum, quam certè, vel ex facto, quia fortè copulam cum aliqua habuit impubes, vel ex habitu, & dispositione corporis, addita propinquitate ad ipsos annos pubertatis, colligere poteris, ut latè, & minutè colligit Sanchez, loco mox citando. His duobus positis, declarat, seu statuit Pontifex, esse validum matrimonium initum ab Impubere.

20. Verum licitumne etiam erit?

Respondeo, certum est, Matrimonium ab ejusmodi Impubere debere fieri cum licentia Episcopi, & item ex gravissima, & urgentissima causa, ut loquitur Sanch. l. 7. d. 194. *n. 12.* quia à Sacro Textu c. 2. de *Disp. Impub.* requiritur pro causa bonum pacis: & tunc jam validum erit, & licitum. Notat tamen Pyrrhus Conrad. in *praxi disp. 4. cap. 3. n. 3.* quia vix solet intervenire gravissima hæc causa, ideo omnes Episcopos hanc dispensationem remittere ad Pontificem, quamvis, solum per duos menses, puer distet à pubertate.

21. Quod, si forte deinde comperiatur, erratum fuisse, & ejusmodi impuberem, non esse habilem copulæ exercendæ, adhuc esset validum Matrimonium, quia tunc judicare vult Ecclesia, inhabilitatem illam esse temporalem, quare vult, ut expectetur usque ad completissimam

completissimam pubertatem, quæ in viris est anno decimo octavo, & in fœminis anno decimo quarto. Quod, si neque in his annis habilis esset, tunc enim vero emergit rationabilis dubitatio, an inhabilitas sit perpetua, an temporalis, an erit opus triennali experientia, de qua mox.

22. Sed adhuc dubitabis. Si certa appareat malitia ætatem supplens, impubes autem sine licentia Episcopi, & sine gravi causa Matrimonium contrahat peccabitne mortaliter? quamvis validè contrahat, ex dictis num. 19.

Respondeo, quicquid colligi possit ex Pontio, lib. 12. matr. c. 5. n. 4. certè Sanch. lib. 7. matr. d. 104. n. 1. referens Navar. Sylvestrum, aliosque, & non reiciens indicat, peccaturum mortaliter, quia id (quod certè in se grave est) prohibitum est graviter in Iure.

23. Siste hîc Lector: paulò ante n. 18. diximus, non peccare mortaliter impuberem, cui malitia non supplet ætatem, Matrimonium contrahendo: nunc verò docemus, impuberem, qui malitia supplet ætatem, peccare mortaliter, si sine gravi causa, consensuque Episcopi Matrimonium contrahat. Hæc certe non videntur sibi cohærere.

24. Respondeo, cohærere satis, nam quando non adest malitia supplens ætatem, nullum fit Matrimonium, sed ex dispositione Sacrorum Canonum sic concedentium, sunt sponsalia, ut supra vidimus. Quare nihil fit contra voluntatem Ecclesiæ. At quando malitia supplet ætatem, fit verum Matrimonium, quod Ecclesiæ fieri pro eo impubertatis tempore prohibuit, nisi accedente gravi causa legitimè approbata. Sic post accuratam considerationem concilianda hæc duo dicta, videntur mihi.

#### MATRIMONIUM HERMAPHRODITI.

25. Circa Hermaphroditos, idest habentes sexum virilem simul, & fœmineum sex distinguo casus in hunc modum: videnda tamen sunt non pauca à me supra lib. 7. de Ord. cap. 5. §. 1. dicta, cum de Ordine.

26. Primus casus. Quidam duos habet sexus, sed secundum unum est impotens, potens secundum alium: quid Iuris?

Respondeo, hunc cum Sanchez lib. 7. d. 106. non posse Matrimonium cōtrahere, nisi secundum sexum, quo esse potest. Id probatione non indiget.

27. Secundus. Quidam habet duos sexus in vitroque potens, quid item Iuris?

Respondeo, Si æqualiter est in vitroque potens dicam mox n. 29. Si vero prævalet sexus fœmineus, reputanda est mulier, unde nec poterit validè Ordines suscipere, nec profiteri in Religione virorum, nec uxorem docere, sed Maritum. Non tamen concederem fieri Monialem, idque propter illam aliqualem potentiam sexus Masculini. Si verò prævalet sexus Masculinus; Mas reputabitur, & ut talis Matrimonium inire potest, nam propterea nec profiteri posset in Religione Monialium, nec nubere viro, poterit tamen validè Ordines suscipere, sed illicitè, quia ut alibi diximus, Hermaphroditus est omnino ab altari repellendus. Eidem denique non concederem, fieri Religiosum, ut nec concessi præcedenti fieri Monialem.

28. Tertius. Quidam nullum sexum habet, quid Iuris?

Respondeo, Certè supponis rem admodum innaturalem: sed esto. Is inhabilis ad Matrimonium erit ex omni parte.

29. Quartus. Quidam, post probationes Medicorum, & Marronarum peritarum, secundum utrumque sexum æqualiter potens, quid Iuris?

Respondeo, Hic Matrimonium contrahere poterit secundum illum sexum, quam elegerit: quo electo, peccabit mortaliter, si fortè alio vii velit. Immo Parochus huius Matrimonio assistere non debet, ut volunt Sanchez, & Pont. lib. 7. cap. 65. num. 8. nisi is dictam electio-

nem coram Iudice Ecclesiastico faciat, tamque fœmenro. Vnde fit, ut si mortuo conjuge, videtur remanere nuda, licet validè contraheret secundum illum sexum electum, immo ex Sanchez, aliisque peccaret mortaliter etiam si iuramento non emisisset, quod tamen rite negat Hurt. d. 22. matr. diff. 10. n. 34.

30. Hinc duos Hermaphroditos æqualiter, & æqualiter prævalentes in vitroque sexu, non potest vsum promiscuum virtutisque sexus hoc est mulieris & viri modo fœminini, nec licet, nec validè contrahere inter se Matrimonium docet Perez, d. 37. matr. diff. 2. quia illa essent, quasi duo matrimonia, & illud videretur abhorre ab ipsa natura rationali, & naturæ Republica.

31. Si alter sexum unum eligat, alter alterum, & unum solum vsum contrahat, non video, unde invalidum oriri possit.

Propter majorem rationem, majoreque incommodis æqualiter potens in vitroque sexu, nec Religione virorum, nec mulierum ingredi valet, nec Ordines suscipere, idque nec licet, nec validè ut late præstat Sanchez l. c. & lib. 7. conf. cap. 1. §. 1.

32. Quintus casus. Quidam conjugata inter se vir, prorumpente natura in sexum masculinum, quid Iuris?

Respondeo, si remanet in illa etiam sexus fœmineus, validum fuit Matrimonium, ipsique tenetur habere etiam nunc eligere, seu in hoc sexu perseverare. Si vero non remaneat, tunc Matrimonium fuit, & tunc tenetur invalidum, quia sexus ille fœmineus, sub quo contrahit non erat perpetuus, atque adò ineptus ad contrahendum illud. Non erat autem perpetuus, quia hæc natura la sexus virilis, saltem in dispositione corporis, quæ tempore jam erupit. Ex qua doctrina sequitur huiusmodi per bonam fidem potuisse uti matrimonio, ut ceterum verè conjux non erat.

33. Ob similem rationem rectè docet De Lugo, Resp. mor. lib. 1. c. 32. Dianap. 5. r. 147. §. 9. & de hoc fuit late Porrella in dub. Regul. v. professus fuit. Moniales quæ erumpat in matrem, nulliter profectum fuisse, adeo à Monasterio educandam, neque cogendam professorem emittere in Monasterio virorum, quia nec profectus habuit intentionem proficendi, nisi contra Moniales, nec aliter illam acceptavit Praebatus, nisi per hanc nam, quicquid aliqui dixerint apud eundem Delugum, cum casus hic occurrisset, cogere prædictam monialem, ad proficendum in Religiosorum Monasterio.

34. Sextus. Quidam conjugatus incipit esse foena, subrahente natura instrumentum genitalis, quid Iuris?

Respondeo, Tantam mutationem evenire non potest Delugo l. c. ex Medicorum relatione. Si tamen currat, docet, Matrimonium quidem fuisse, sed si mutato sexu, dissolvi vinculum dicti Matrimonii, quod Matrimonium (inquit) consistere nequit inter duos foenas, sicut nec inter duos mares: unde addit, se non quod Thom. Sanch. in suo opere de Matrimonio meminerit hujus capitis, unde vinculum Matrimonii quamvis consummatum, dissoluitur, etiam ante mortem alterius ex conjugibus, possit.

35. Verum mihi valdè difficile est, concedere, Matrimonii vinculum ante alterutrum obitum dissolvi, cum omnes Scripturæ, Patres, & Theologi clarescant, Matrimonium consummatum, non nisi morte dissolvi. Melius igitur, & expeditius in presentia id dicere, quod modo in simili fere casu dictum est, nem. 32. Matrimonium fuisse ab ipso initio invalidum, quod hoc Matrimonium fuisse ab ipso initio invalidum, & contra sexus, sub quo contrahit fuit Matrimonium, non contrahenter habilitas personalis ad Matrimonium, non contrahenter, latente in corporali dispositione sexus alterius, qui deinde tandem apparuit. Delugo autem immo miratur silentium Thomæ Sanchez, nam etiam in illis

caso dissolveretur, vinculum Matrimonii, non debuit dictus Sanchez ejus mentionem facere, quem ipsemet De Lugo, ex Medicorum relatione, ait, evenire non posse.

36. Propter eandem rationem, si quis Professus in Religione contraheretur modo dicto in feminam, nulliter professus fuisset, nec esset cogendus, ut profiteretur apud Moniales, ut in simili dictum est modo n. 33.

37. Quod si quis iam initiatus Sacerdos simili ratione deficeret in feminam, fuissetne verus Sacerdos? Id enim hac occasione innuere, curiosum est.

Respondet De Lugo loc. cit. ipsum fuisse verum Sacerdotem, & Sacerdotis characterem per hujusmodi mutationem non amittere, invalidè tamen in posterum consecrationum, vel absoluturum à peccatis; sicuti, inquit, Anima Sacerdotis extra corpus characterem servat, quia est indelebilis, cum tamen non possit valide consecrari, quia exercitium Ordinis conceditur composito, id est homini, non verò solum animæ. Sed in his nostrum non est pluribus immorari, vel nostras considerationes immiscere.

### §. III. Impotentia respectiva.

Posse dari Impotentiam, hoc est posse personam aliquam esse ineptam ad actum conjugalem cum hac peculiari persona, licet cum aliis sit apta, scimus, & habemus in Luce, C. ult. m. 33. *quasi*. Nec obstat in eodem loco dicti, C. *Requisiti* 33. q. 1. & C. *Laudabilem*, De *frigid.* & *malefic.* fieri non posse, ut aliquis sit impotens cum una, & potens cum alia, non obstat, inquam, quia in hoc posteriore loco Textus loquitur de impotentia ex frigida, quæ certè, si est, respectu omnium est.

1. Triplici autem modo hæc respectiva Impotentia accidere contingit. Primò, ex improportione instrumentorum generationis, ut si femina, respectu instrumenti viri hujus sit arcta, vel vir propter pinguedinem prope accedere ad vas mulieris non valeat. Secundò, ex Maleficio, tendente contra hanc personam particularem. Tertio, ex quadam antipathia naturali circa hanc. Quæ tria capita latè explicant Aversa, q. 13. *sect. 3. Ver. Sexto Denum*, & Pontius l. 7. c. 62.

3. Dico iam, hanc impotentiam cum hac, si sit perpetua, esse impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum cum hac, vel si cum illa contractum fuit, esse separatim coniuges, modo, quo dictum est §. 2. n. 5.

4. Dictum hoc certum est, quia Canones absolute & sine distinctione impotentiam perpetuam constituent impedimentum dirimens. Adde rationem. Ideo enim absoluta impotentia dirimit Matrimonium subséquens, quia persona, quæ ejusmodi impotentia laborat, non est apta ad actum generandi; sed idem est in respectiva pro hoc Matrimonio, ergo pro hoc impedimentum erit dirimens.

5. Si omnibus à prudentibus viris, & Matronis experitis, temporalis sit ejusmodi impotentia, eam non esse impedimentum dirimens, constat ex dictis. Quod, si dubium adsit, nam hæc sit perpetua, an temporalis, mox universalius dicam §. seg.

### §. IV. Quomodo Iudicium ferendum sit, quando dubia appareat impotentia in Matrimonio, jam contracto.

1. Spissimè incertum est, an prædicta impotentia perpetua verè adsit inter coniuges legitimo Matrimonio unitos: Qua ratione igitur hæc incertitudo, sive pro foro conscientie, sive pro foro externo, evincenda est?

2. Pro foro conscientie. Quando dubium est, an Impotentia sit perpetua, an sit temporalis poterunt coniuges pro tempore, id est, solum per triennium, commisceantur, utrumque experiantur, an ipso temporis, & ætatis, & circumstantiarum opportunitate cesset impotentia, atque adeo evincatur. Nam in prædicto dubio habent coniuges ius inquirendi de potentia, vel impotentia, quæ aliter

Pars III.

inquiri non potest, nisi copulam attentando: quod, si semen aliquando dispergatur, cum id sit per accidens, non erit culpa, ut mox iterum dicam n. 8. Solum triennium dixi, nam tantum temporis prudenter præfixit, (C. *Laudabilem*, C. *fin. de frigid.* Ecclesia requirit, & sufficere ad indagandam hanc veritatem. Post triennium igitur, si persistat impotentia, sunt separandi coniuges modo nuper dicto, supra hoc eodem cap. §. 2. num. 5. Quando non sit dubium, sed ipse verè probabilis consummandi copulam, dicam num. 8. cum Sanch.

3. Pro foro externo (cujus tiam non pauca faciunt, ut videbis etiam pro interno) alia ratione procedendum est, quando coniuges conveniunt, fatendo impotentiam, alia verò, quando dissentiant.

#### Quando conveniunt.

4. In hoc casu, quamvis conveniant coniuges, affirmando impotentiam, si tamen ejus moralis saltem certitudo, per Medicos, & Matronam peritam, modo supra dicto non appareat, conjugibus fidem ne habeat statim Iudex, nec Matrimonium invalidum statim pronunciet, nam ex communiore, ac probabiliori sententia, tria præstanda antea sunt, vide C. *Laudabilem*, De *frigid.* Sanch. Pont. aliosque cum Avers. q. 13. *sect. 5. §. Statuendum tamen*. Primò per tres annos continuos debent ejusmodi coniuges frequenter, (& quidem morali frequentia, & humana) experiri, an verè sint impotentes: id, quod facient, attentando copulam materialem. Secundò, iidem post dictos tres annos jurare debent, se coire, non potuisse, licet conati sint. Tertio, debet accedere Testimonium septimæ manus, ut jura loquuntur, id est debent septem propinqui ex parte viri, & septem ex parte femine, vel in horum defectu totidem vicini vel saltem quot haberi possunt, debent, inquam, jurare se credere coniuges verum dicere, dum ij jurant se per illud triennium copulam perficere non potuisse. Hæc dispositio merito à Sacris Canonibus statuta est, ne inter ipsos coniuges intercurrat aliqua fraus, vel collusio, & ne, si facilis fides habeatur aliqua deceptio subiaceat. His ergo tribus conditionibus positus de invaliditate Matrimonii, sententiam Iudex proferat.

5. Duo nota. Primo, si ante finem Triennii appareat certo physice, vel moraliter impotentia perpetua, ut si apparent virilia arida, & c. ut supra diximus, tunc non erit expectandus triennii finis, nec adhibendum Testimonium supradictum septimæ manus; hoc enim Testimonium requiritur, quando res est dubia, ut videbimus: sed si res certa sit, ad quid ejusmodi Testimonium? statim ergo ferenda est sententia à Iudice de invaliditate Matrimonii, quia tunc subintrat doctrina data §. 2. n. 5.

Ita docet Hurt. d. 22. *matr. d. 11. n. 38*, contra Sanch. & Pontium ab ipso citatos requirentes, etiam hic, septimæ manus Testimonium. Ratio autem Hurtadi, quæ est modo dicta, satis efficax mihi videtur.

6. Nota Secundò. Quando nam debet incipere ejusmodi triennalis experientia? Sanchez cum communi dicit, incipere à die intentatæ primæ copulæ, Pontius à die, quo Iudex decernit, faciendam esse ejusmodi triennalem experientiam. Aversa, à die, quæ præfiget Iudex, ut rationalius judicabit; id enim totum Iudicis arbitrio remittitur.

Ex iis sententiis. Prima est servanda, quando agimus pro foro conscientie juxta dicta n. 2. Secundam, vel tertiam, (cum utraque sit probabilis) poterit, ut libet, amplecti Iudex, immo etiam primam, quando illa vti, necessarium, seu opportunum ipse arbitrabitur, quod certè erit, si post multum tempus ad Iudicem acceditur, & interim coniuges experti copulam fuerint.

7. Dum autem dicitur Triennium debere esse continuum, morali intelligatur modo (ut contra aliquos, requirentes continuam physicam, bene docet Diana p. 11. r. 5. ref. 8. G. Hurt. d. 22. *diff. 11. num. 41. fine*,) id est non magna interruptione facta, quod si magna ob aliquem casum intercessit, suppleatur prudentis Iudicis arbitrio, post triennium.

N 8. Deni

8. Denique, si dum attemptat coniux copulam, non potest intra vas semen emittere, sed dispergat extra, sine non peccabit, quia effusio ipsi voluntaria non est, sed per accidens, sequitur ad experientiam, quam is legitime facere valet. De qua re lege Sanchez *lib. 9. d. 17. n. 20. & 24* qui addit, quandiu verè probabilis spes est consummationis copulam, etiam per sex, etiam per plures annos, posse coniugem illam tentare; nam, si non est spes verè probabilis, sed solum dubia, quos terminos explicui *supra §. 1. n. 5.* tunc profecto tentare copulam coniux non poterit, nisi per triennium, ut iam dictum est *n. 2.*

#### QUANDO DISSENTIUNT.

9. Si alter coniux affirmat, se esse potentem, quam potentiam negat alter, quid decernet Iudex?

Respondeo, ac distinguo duo casus. Primus casus. Si qui negat potentiam, reclamet statim, hoc est infra bimestre à Matrimonio contracto, afferatque signa impotentiam physicè, vel moraliter certam ostendentia, debeat illom Iudex audire; *Ex dicto cap. 1. de frigidis*, deinde (ex doctrina Sanchez, & Pontii, non verò Hurtadi, ut diximus *num. 5.*) recipere ejusdem iuramentum, & insuper Testimonium septimæ manus, modo *supra num. 4.* explicato, & sic Matrimonium illud pronuciare invalidum, illudque dissolvere: at, si afferat signa nequaquam, modo dicto, certa, sed dubia, debeat Iudex illis coniugibus concedere triennale experientiam, quo transacto, immo, & nondum transacto, si appareat certo impotentia, dissolvat Matrimonium: at vero, si adhuc remaneat dubia, altero affirmante, negante altero, fiat, quod mox dicam *n. 11. & 12.*

10. Secundus casus. Si qui negat potentiam alterius, reclamet tardè, id est post bimestre (etiam post annos) afferatque signa impotentia certa physicè, ut voluit Sanchez *lib. 7. d. 109. num. 5.* vel moraliter (adverte, à Sanchez signa certa moraliter vocari hic verosimiliter evidentia) tunc Iudex, præcedentibus iuramento negantis, & iuramento septimæ manus, dissolvat eodem modo Matrimonium, quo in primo casu. Ita omnino, quoad dissolutionem cum Sanchez *loc. cit.* quem affert, sed non sequitur Averf. *quæst. 13. de matr. sect. 5. Ver. Quod si pars*, sive citò, sive tardè, sive vir, sive femina reclamet, si enim certa appareat impotentia, nullum fuit Matrimonium.

11. Hæc doctrina de hoc secundo casu est aliquanto magis controversa, quàm doctrina de casu primo, nam propterea eos duxi distinguendos. Dixi autem (quo ad dissolutionem.) Nam, an necessariò adhibendum sit iuramentum negantis, & Testimonium septimæ manus, recurrit doctrina Sanchez, & Pontii, illud requirentium, Hurtadi verò non requirentis, ut vidimus *n. 5.*

Quod, si idem tardius reclamare affert signa, seu probationes dubias (reclamanti enim semper incumbet probare impotentiam alterius) ut tandem res decernatur, quærat Iudex Testes spectatæ virtutis, qui fortè ab utroque coniuge audierint, ipsos potuisse, vel per triennium non potuisse, Matrimonium consummare, factisque cæteris probationibus per iuramenta dicta *num. 4.* cum sic potentia, vel impotentia iam moraliter constet (nisi aliud in contrarium advertatur ex circumstantiis) dissolvat Iudex, vel firmet Matrimonium. Si tamen his omnibus diligentis exhibitis, vel illi Testes de eo auditu haberi non possint, vel prudenti iudicio, quamvis illi habeantur, adhuc res non appareat certa moraliter, concedat Iudex prædictam triennem experientiam, quæ elapsa, si res adhuc dubia remaneat, vel etiam purè probabilis (id est ea probabilitate, quæ non pertingat ad certitudinem, quam explicui *§. 1. num. 5. & 6.*) confirmet Matrimonium, quia tunc non potest spoliare coniugem suo coniuge: nam ad spoliandum eum, qui est in possessione bona fide habita (ut habuit coniux, de quo loquimur, quando Matrimonium sine ulla suspitione impotentia contraxit) non sufficit probabilitas, sed requiritur certitudo, multo magis in negotio Matrimonii, cuius

ius valori est semper favendum, etiam post quodam tempus.

12. Quid, si probetur per certas probationes, nempe coniugem cum cognitione sua impotentem Matrimonium contraxisse?

Respondeo. Profecto putarem, salvo petitorio, tunc esse Matrimonium à Iudice dissolvendum, quo eo casu coniungi non faveret possessio.

13. Denique iterum adverte, prædicta pro bimestre non tollere obligationem fori interni, quæ coniugibus, si verè cognoscant potentiam, vel impotentiam, necur, vel persistere in Matrimonio, vel illud dissolvere, ut ex dictis patet. Hæc clarè sunt dicta, nam agitata, sed profecto non parum implicata habet Sanchez, Pontium, Hurtadum, Averfam, Petrum, alios apud eosdem, nec omittas Tancr. *lib. 7. de matr. sect. 107. & 108.* multa in hoc argumentum afferunt contra Ioan. Sanchez.

14. Illud ne à te hac occasione excidat, Lemma de Matrimonii invaliditate, etiam tet latam, etiam de quocunque tempore, nunquam transire in rem iuram, id est, detecto errore, debet retineat, & sententiam, & iterum debere coniuges coniungi, si transissent ad secundas Nuptias, quia si illud præfuit validum, hæc secundæ Nuptiæ nullæ forent, & prius Matrimonium nulla humana potentia dissolveretur. Si bona, vel mala fide processerint coniuges, obtinendam dissolutionem Matrimonii ratione prædictæ impotentia, & deinde post legitimam experientiam appareat certo potentia, Matrimonium esse restitutum docet Sanchez, *lib. 7. d. 99. & 100. d. 101. & 102. lib. 7. cap. 65. n. 6.* negat si bona fide processerint, lege, & item Averfam omnino *loc. cit. Ver. in a. fu nostro.*

#### §. V. Impotentia, sive absoluta, sive respectiva superveniens Matrimonio.

1. **S**uperveniens Impotentia Matrimonio iam legitime contracto nequaquam illud dirimit, quia Matrimonium semel validum semper est validum, & ita deciditur in iure; c. *Hi, qui 32. quæst. 7.* Quod in alio iure; c. *Quod proposuisti ibi.* videtur contrarium, sed non ita est, quia in hoc secundo Textu locum dedit sponsalibus de futuro, vel de impotentia, quæ Matrimonium præcessit.

2. An autem coniuges, quibus impotentia superveniat, possint usum Matrimonii quoad cetera, de ceteris, & exercere, si periculum pollutionis cum illis concedit Sanchez *lib. 9. d. 44. num. 22.* & latius ibi *cap. 7. & 20.* & nos satis explicuimus, *lib. 7. in D. d. cap. 3. num. 37. & 38.*

Quando, omnibus expensis, dubium est, an impotentia perpetua præcesserit, unde sit dubium de validitate Matrimonii, an potius subsecuta sit, vide late apud Sanchez *lib. 7. matr. d. 103.* Regin. *lib. 3. num. 105.* Averf. *cap. 1. sect. 4.* Bonac. *q. 3. de matr. p. 13. m. 11.* aliisque.

#### CAPVT XIV.

##### Impedimentum Decimumtertium.

#### RAPTUS.

**D**E hoc impedimento late egi *lib. 7. in D. d. d. 6. d. 1. num. 9.*

CAPVT XV.

Impedimentum XIV.

ABSENTIA PAROCHI, ET TESTIVM.

De hoc agam, Deo favente, infra commodius tr. 4.  
De hoc per totum.

CAPVT XVI.

De Impedimentis solum impedientibus  
Matrimonium.

ERant hæc olim duodecim his versibus comprehensa.

*Ecclesia vetitum, nec non Tempus feriatum,  
Aque Cathecismus, sponsalia, inigito votum,  
Impedim fieri, permittunt facta teneri.  
Incestus, Raptus sponsa, mors mulieris,  
Susceptor propria sobolis, mors presbyteralis,  
Vel, si paniceat solemniter, aut Monachem  
Accipiat, prohibent hac coniugium sociandum.*

Cum his ergo illicitè contrahatur Matrimonium, sed valide. Ita Sanch. l. 7. d. 17. & communiter. Nunc partim à Tridentino, partim à consuetudine legitime usurpata, reducta sunt ad quatuor, nam propterea solum hæc explicabo. Illa cætera videat Lector apud Doctores passim. Hæc autem quatuor (quorum duo sunt impedimenta admodum limitata) hoc versu comprehendere, in gratiam Titulorum, volui.

Sacratum tempus, Vetitum, Sponsalia, votum.

SACRATVM TEMPVS.

1. Tridentinum sess. 24. c. 10. de Reform. matr. limitans Canones antiquos solum prohibet (sub qua culpa suo loco dicam infra trall. 7. de solemn. matr. c. 4. §. 4.) ne ab adventu Domini usque ad Epiphaniam, & à die Cinerum usque ad Dominicam in Albis inclusivè celebrentur Benedictiones solemnes Matrimonii, & solemnes nundationes Sponsæ ad domum Sponsi cum multis lætitiæ signis. Non ergo prohibet iniri Matrimonia, vel consuetas denunciations fieri, vel privatas Traductiones Sponsæ ad Sponsi domum: vide Sanch. lib. 7. matr. c. 6. §. 6. Pont. lib. 6. c. 7. Et habetur. C. Fina de Clan. de lina Dispensatione, id, quod indicavi, dum dixi modo, hoc impedimentum esse valdè limitatum.

VETITVM.

3. Quando Episcopus, vel etiam Parochus, ut notat Sanchez, C. 1. de matr. contra Interd. Eccles. Vide Cartarum decis. 23. aliquæ, graviter alicui prohibent etiam extra iudicium, ne Matrimonium tunc contrahatur, sed differatur ob aliquam rationabilem causam, puta, ut interim cognoscatur de aliquo impedimento dirimentis, vel, ut rixæ, & discordiæ componantur, &c. licet valide, illicitè tamen graviter, contrahunt Matrimonium, & debet index Ecclesiasticus, C. 1. de matr. contra Interd. Eccles. Vide Cartar. Decis. 23. poenam arbitriam non obediens infligere.

4. Excommunicatus, sive Majori, sive Minori excommunicatione, cum interdictus sit, ut dicemus in trall. de Excommunicatione, recipere Sacramenta, illicitè etiam recipiet Matrimonium, licet valide, ut ibidem explicabimus.

5. Tempore autem interdicti prohibet quidem sunt Benedictiones Matrimonii, non tamen ipsius Matrimonii contractio, ut item dicemus cum de Interdicto.

Ex dictis vides, quam merito dixerim, hoc impedimentum esse limitatum, ac diminutum.

Par. III.

SPONSALIA.

6. Hoc tertium enim vero, ut & quartum, sunt impedimenta licet solum impedientia, absoluta tamen, & non limitata.

Si quis ergo cum aliqua persona contraxit sponsalia, illicitè Matrimonium contrahet cum quacumque alia, nisi fortè antea, sponsalia priora, legitime, dissolvantur: valdè tamen dictum Matrimonium per verba de presenti contrahet, quia hoc impedimentum solum impedit, non dirimit Matrimonii contractionem.

Est autem de iure naturæ hoc impedimentum: quilibet enim debet stare promissis in contractibus onerosis, Verum de sponsalibus infra valdè plura dicenda sunt.

VOTVM.

7. Hic nequaquam agimus de Voto solemnī Castitatis incluso in Professione Religiosa, vel Sacerdotio: illud enim impedimentum dirimens est iuxta ea, quæ nuper vidimus, sed de Voto Castitatis simpliciter nostra præsens est locutio, quod impedimentum est solum impediens, quodque quatuor sub se peculiariter vota comprehendit, quorum aliqua directè, aliqua indirectè Castitatem requirunt, & opponuntur Matrimonio, non quæ illud invalidum reddunt, sed illicitum. Sunt autem ea. Votum simplex Castitatis, Votum non ducendi uxorem, seu vitam celibem agendi. Votum ingrediendi Religionem. Votum suscipiendi Ordinem Sacrum. Est autem hoc impedimentum de iure naturæ, quilibet enim obligatur, vota quæ Deo promittit adimplere.

CAPVT XVII.

Aliquot quæstiones pertinentes universali ter ad  
predicta impedimenta.

QVÆSTIO PRIMA.

§. I. Quam specie peccati peccet, qui cum impedimento dirimente copulam habet, vel Matrimonium contrahat.

1. Hunc peccare mortaliter, dictum est sapienter tunc, licet Lector cupiat, equanimitè peccati species Claritatis gratia sequentibus quatuor dictis huic desiderio faciam satis.

1. Dictum primum. Si duæ personæ non coniugatae, vir scilicet, & mulier nullo impedimento dirimente affecti copulam habeant, ea specie malitiæ peccant quod affert ex se peccatum, quod committunt, v. g. duæ personæ libere non consanguineæ peccabunt sola fornicationis specie.

3. Dictum secundum. Adveniente, seu considerato impedimento, si vir, & mulier copulam habeant, ultra malitiam quam ex se ejusmodi copula affert, contrahent aliā quam fortè affert impedimentum, v. g. quando vir, & mulier sunt consanguinei, si copulam habent, ultra speciem peccati fornicationis, contrahent peccatum Incestus: Unde, si antea vir, & mulier fuissent extranei, sed postea, vel votum, vel affinitas aliqua ipsi superveniret, certè quavis antea eorum copula fuisset solum fornicaria; tamen deinde sacrilega erit, vel incestuosa, & sic de similibus. Idem dic, si idem cum impedimento dirimente contrahant, & deinde commisceantur, cum enim Matrimonium illud sit nullum, remanent eadem malitiæ quæ erant antea.

4. Dixi (Quam fortè affert impedimentum) nam aliquando illam novam malitiam non affert: error v. g. in persona malitiam aliam novam afferre non solet; si enim putans, te habere copulam cum Maria libera, invenias eam fuisse Antoniam item liberam, sanè solum malitiam simplicis luxuria à te contractam esse, nemini esse dubium potest. Pari modo in impedimento Raptus: Tridentinum enim voluit, ut irritum esset Matrimonium inter Raptores, & Raptam, quamdiu rapta est in potestate Raptoris; idque voluit ob libertatem Matrimonii. Iam si Rapiens, & Rapta, communi consensu

N 2 copulam

copulam deinde habentis fornicationis, solam malitiam contrahant, quia motivum propter quod Ecclesia Matrimonium inter has personas invalidum reddidit, fuit libertas Matrimonii, quod motivum nunc non addit aliquam rationem novae malitiae supra simplicem fornicationem. Idem denique in impedimento Criminis; Ecclesia quum sancivit, ne vir & femina convenientes ad occidendum alterutrum coniugem eo animo, ut inter se Matrimonium contrahant, valide illud ineant, igitur sancivit in poenam delicti, & ad praecavendum, ne spe Matrimonii simile delictum committatur. At hoc motivum nullam novam malitiae speciem addit, &c.

5. Dicitur tertium, Praedicti, qui Matrimonium contrahunt cum impedimento dirimente quocunque, sive iure naturae, sive Ecclesiastico, inducitur, ultra nullitatem Matrimonii, peccant etiam contra illas virtutes, ratione quarum adest illud impedimentum. Si enim v. g. sint consanguinei, Matrimonium attentando faciunt contra reverentiam debitam consanguineis, dum volunt illud, quod ipsis est impossibile, & quod ob motivum talis virtutis ipsis est prohibitum. Multo magis, quia sic habent animum utendi consanguineo pro coniuge, & si impotentes sint ad prolem, habent animum peccandi contra naturam, & si coniugati, contra iustitiam, adulterium, &c. Hos tamen non peccare peccato inobedientiae, puto, cum Perez *loc. cit.* quia non quilibet transgressio praeccepti affert malitiam peculiarem contra Obedientiam, nisi, quando sit expresso animo non obediendi, vel nisi prohibitio sit facta à Superiore, ut ipsi obediatur, quae hic non adesse, supponimus.

6. De Impedimentis solum impedimentibus, Dico, quamvis cum illis valide Matrimonium incatur, peccari tamen à contrahente Matrimonium; cum illis, inquam, quatuor quae hodie durant. Nam cum primo sit contra promissionem datam Sponsae, cum secundo sit contra Votum factum Deo, cum tertio, & quarto, contra prohibitionem, quae Episcopus, vel Parochus sibi distulit, Matrimonium.

7. At inquit, Peccatum ne peccato sacrilegii, quatenus qui contrahunt cum impedimento dirimente, iniuriam faciunt Sacramento Matrimonii, quod nulliter suscipiunt.

8. Respondeo, Ita putat Coninch *d. 40. d. 2. num. 18.* Avert. *quest. 9. sect. 5.* alique, sicuti peccat quando nulliter cetera Sacramenta conficere quis attentat, ut, si quis baptizaret sine debita forma, vel materia. Certe Fideles, quando contrahunt Matrimonium cum impedimento dirimente, sciunt, sic se, non solum iterum reddere contractum civilem Matrimonii, verum etiam Sacramentum illi contractui à Christo Domino annexum.

9. Negat Sanchez *ibid. n. 1.* Perez *ibid. G. Hurt. d. 12. diff. 3. n. 11.* Dian *p. 3. tr. 4. ref. 297.* cum aliis, quia irritatio, cuius nunc dicte personae sunt causae, cadit, dumtaxat in ipsum contractum civilem; ipsi enim solum hunc contractum nullum faciunt, esto sequatur deinde, in eo actu non adesse rationem Sacramenti. Lege Perez *d. 22. sect. 5. n. 5. G. Hurt. d. 12. diff. 4. Avert. q. 19. sect. 3. Ver. Riosus.* Vtraque sententia probabilis est.

#### QVÆSTIO SECUNDA.

§. II. An, qui metu gravi coactus Matrimonium cum impedimento dirimente contrahit, valide contrahat, & licite?

1. Quoad primum, id est quoad Valorem convenimus omnes, eam omnino abesse ab ejusmodi Matrimonio ex gravi metu contracto: non solum ob rationem, quam infra *tr. 4. c. 6. §. 2.* dicemus, universalem, quia omne Matrimonium, etiam nullo impedimento contractum irritum est, si ex metu gravi contrahatur, modo ibidem explicando; verum etiam ex peculiari ratione ducta ab impedimentis dirimentibus.

2. Et quidem ratio peculiaris pro impedimentis iur-

naturae inditis est manifesta, nam si persona per se non sit inh. biles, Pater, v. g. est inh. biles ad contrahendum Matrimonium cum Filia, nunquid metu habet rem illam dare illis potest? At ratio peculiaris pro impedimentis q. h. iure Ecclesiastico inducitur diffinitiva, & difficultas docetur ex ea communi doctrina, quod praeccepta Ecclesiae non obligant cum tanta rigore, cum periculo magni mali, quale malum supponitur adesse, quando ex gravi metu quis Matrimonium contrahere cogitur. Quare tunc praecceptum Ecclesiae induxit tale impedimentum, non obligabit, & si quis quereret tunc nullum impedimentum erit.

3. Varias rationes fortasse minus aptas invenirentur. Doctores; illam ego, post diligentem considerationem esse puto. Quando dicimus, Ecclesiae praecceptum obligare, ubi magna est difficultas, malum periculum, sensus est, quod Fideles illa praeccepta, difficultate transgrediendo, non peccent: At non est sensus, quod illa, quae ipsa Ecclesia, immo, & Patres Sacularis legitime decernit, & vult esse talia, non sint respectu patientis gravem metum; immo enim contractus Minoris factus ex timore sine arbitrio iudicis, validus esset; quod nemo dicitur timor magni mali excusari quidem ab observantia praeccepti, sed non propterea tollit, talem esse deum in se, qualem pronunciat legitimus Superior, quare actum, sive sponte, sive metu factum, annullat. Certe pari modo, qui cum ignorantia inculpabili impedimenti contrahit Matrimonium non peccat, immo ignorantia, sed tamen invalide contrahit, *It. Sanchez lib. 2. dist. 38. & communiter ex Cod. Insuper de sent. excommunic. & Cod. Litteras de Rescriptis.* quia ignorantia non facit personas ex inepto aptas in casu nostro.

4. Quoad secundum, an metu gravi coactus Matrimonium cum impedimento dirimente illiter contrahat, dico, illicite quidem graviter agere, quando contrahit cum animo utendi conjugio, licet contractus, vel cum animo cohabitandi cum conjugee, cum periculo continentiae. Pater, quia hic animus peccaminosus, & sacrilegus est. At si hic animus desit, est diligendum quod do enim contrahis cum impedimentis iure Ecclesiastico constitutis, ne venialiter quidem peccas, quia si esset peccatum, ideo esset, quia licet contra praecceptum positum Ecclesiae veritas, ne quis contra contrahere Matrimonium cum impedimento dirimente contra praecceptum Ecclesiae, ut dictum est, non obligat cum tanto periculo gravis mali, ergo, &c. Et na dicitur communiter Sanchez, Coninch, Gal. Hurt. *loc. cit. d. 12. diff. 4.* alique.

5. At vero in eodem casu, quo dictus praevisus deest, quando ex dicto metu contrahis cum impedimentis iure naturae constitutis, v. g. cum impotente, vel Pater cum tua filia, sunt duae sententiae. Altera, quae habet Gal. Hurt. *d. 12. diff. 4.* sequiturque Perez *d. 12. sect. 5. num. 5.* docet se semper peccare mortaliter, (inquit) tunc contrahere, est contra jus naturale prohibens Matrimonium. Altera (quam sustinet Sanchez *loc. cit. mavim. d. 5.* sequiturque Coninch. *d. 30. num. 19.* & C. stropalaus *d. 2. de spons. p. 12. num. 3.*) docet, ne venialiter quidem, peccare, eo proliis modo quo etiam peccare, dictum est *num. praecedente* in impedimento à Ecclesia constitutis. Ratio est, quia (inquit) ex una parte tunc Matrimonium non fit valide & ex altera solus inefficax consensus satis à peccato liberatur ex capite dicti metus. Equidem hanc posteriolem sententiam probabiliorē existimo.

6. Verum vget Hurtadus, intentare id fieri, quod iure naturae prohibitum est, est introductum malum, quod esset, v. g. intentare homicidium Innocentis. Sed intentare Matrimonium cum impedimento dirimente est non intrinsecè malum; ergo excusari nunquam ex gravi metu quidem mortis metu, potest.

Respondeo, Distinguendo Majorem: intentare id fieri

TRACTATUS II.  
DE  
DISPENSATIONE  
IMPEDIMENTORVM  
MATRIMONII.

CAPVT PRIMVM.

*Quid sit Dispensatio, & qua ratione interpretanda?*

**D**ISPENSATIO, ut habet Gloss. C. Requiritis 1. 2. 9. 7. V. ut plerique, & ap. Sanc. lib. 8. marr. d. 1. n. 2. Caitrop. r. 1. tr. 3. d. 6. p. 1. n. 2. alique ap. Dian. p. 8. tr. 1. 3. Ref. 1. Est iuris relaxatio facta cum cognitione causa ab eo, qui potest relaxare. Clarius: est altus iuris distionis, quo pro aliquo peculiari casu, vel persona, tollitur obligatio alienius legis, ea lege interim in suo robore pro aliis remanente.

2. Hæc igitur dispensatio strictè est interpretanda, salva semper proprietate verborum: vide C. 1. de filiis Presb. in 6. Sanc. l. c. Ratio est, quia natura dispensationis est contra ius commune, illud enim tollit pro aliquo casu, vel persona particulari; ergo est odiosa iuri, atque adeo bono communi, propter quod latum est ius; ergo quanto minus potest, debet extendi.

3. Hinc sequitur, etiam dispensationes Matrimoniales, de quibus loquimur, debere strictè interpretari: iact enim etiam ipsæ vulnerant ius commune, & ita sustinet communis opinio. Ita Sanc. l. c. n. 3. o. Nihilominus Merolla 1. d. 4. c. 6. n. 28. cum aliis tenet has largam habere interpretationem. Ratio est, inquit, quia ex communi doctrina, quando per aliquam dispositionem redimus ad observantiam iuris, illa dispositio non est odiosa iuri, sed illi favens, quia iam illud servat: Sed per dispensationes Matrimoniales redimus ad ius naturæ, concedentis amplissimam libertatem in Matrimoniis: ergo odiosæ illæ non sunt, adeoque nec strictè intelligendæ: Bono autem communi larga hæc interpretatio nocere, dicenda non est, quandoquidem favet primordiali hominum libertati in Matrimoniis contrahendis.

4. Hæc Merollæ opinio nimis probat, ideoque probat nihil, probat enim omnem dispensationem habere largam interpretationem, quia hæc semper favet hominum primordiali libertati. Ad argumentum ergo ipsius, concessa Maiore, neganda est Minor; nam ius naturæ non præcipit, sed solum non prohibet Matrimonia, ad quæ Natura ipsa propendet. Si ergo à iure positivo aliqua ex illis, ob commune bonum, prohibetur, (ut certè prohibetur) sanè in casibus deinde, in quibus pro aliquo ex his prohibitis, dispensatur, ius, & bonum commune violabitur.

5. Quando dispensatio, æquivalere legi communi, qualis est dispensatio, quæ clauditur in iure communi, vel quæ conceditur communitati, largam profecto habet interpretationem, sed absque admiratione, quia tunc per illam ius commune non vulneratur, sed immo ius constituitur. Lege hæc, & similia apud Dianam p. 8. tr. 1. 3. ref. 3. 2. alioque citatos.

CAPVT II.

*De potestate dispensandi.*

1. **P**otestas, quam quis habet, sive ordinariam, sive delegatam, sed generaliter alicui concessam dispensandi cum omnibus, est late interpretanda. Ita Sanc. l. c. d. 2. n. 1. Suar. l. 6. de legibus, c. 17. L. 1. l. 2. c. 4. 2. n. 60. N 3 Ratio

quod prohibitum est iure naturæ, v.g. homicidium Innocentis cum animo volendi illud facere, est intrinsecè malum, concedo Maiorem; cum animo illud nolendi facere, & cum certitudine, quod non faciet, est intrinsecè malum, nego Maiorem, abstrahendo ab alio inconvenienti. Neque enim condemnabis eum, qui metu suæ mortis adactus, fingeret occidere Innocentem, proiciendo, v.g. contra illum sagittam, sciens certò, nullum illi se damnum allaturum, hæc enim non esset vera attentatio homicidii, sed solum, quasi illud forsita quædam attentatio quam licitè exhibere possum, ut ego mortem evitem. Quoniam ergo meticolosè contrahens cum dicto, impedimento scit pro certo, se nullum celebrare Matrimonium, illa non erit vera attentatio Matrimonii, atque adeo erit talis actio digna, quæ à metu gravi excusari à peccato possit. Atque hæc ad defendendam sententiam Sanchez merito dicta sunt.

7. Quod si sciens, te nullum celebrare Matrimonium, adhuc contra ius velis verè contrahere, tunc profecto non est mirum, si pecces, ut etiam peccares, si similem animum habens, contraheres cum impedimento inducto ab Ecclesia; nam tunc esset, nolle obedire legi, & animum fornicandi habere, &c.

8. Quid si prædictus impeditus iure naturæ putaret, se vere contrahere posse, & propterea metu coactus contraheret?

Respondeo, hunc multo minus peccaturum, quia bona fides cum invincibiliter ignorantem excusat, ea tamen fide ablata, ipsum se gerere non posse, ut coniugum, satis supra monuimus.

9. Affectum impedimento solum impediente, nec peccare in prædicto metu, si absint pericula, & inconvenientia dicta n. 4. similis ratio persuadet, nam, & ipsom tunc invalidum est non quidem ex ratione talis generis impedimenti, sed ex ratione universalis infra, ut diximus, explicanda, quod scilicet omne Matrimonium est nullum, si ex metu gravi contrahatur.

§. III. *Qui putans impedimentum adesse, cum tamen non adfit, an valide contrahat?*

**D** hæc quæstioncula commodius agemus infra tr. 4. cap. 2. §. 2.

§. IV. *Quam penam incurrant contrahentes cum impedimento.*

**R**eviret. Præter peccatum, quando adest impedimentum solum impediens, & præter peccatum, & invaliditatem Matrimonii, quando adest impedimentum dirimens, nulla pena ipso facto universaliter incurritur ab impeditis, Matrimonium, non prævia dispensatione contrahentibus.

Dico (universaliter) nam incurritur excommunicatio ipso facto, sed non reservata in iis casibus, qui habentur in Clementina unica de consanguinitate, his verbis, *Eius qui scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis Constitutione Canonica interdicti, aut cum Monialibus contrahere Matrimonium non verentur, nec non Religiosos, & Moniales, & Clericos in Sacris constitutos Matrimonium contrahentes, excommunicationis sententia, ipso facto, decernimus subiacere.*

Cum autem hæc Constitutio alia Impedimenta non meminerit, ad illa ex Regula Generali, quod odia sunt restringenda, extendi nequaquam debet; Ita Averfa q. 9. de m. r. s. 1. V. Denique. Vnde ex eodem principio res. Pontius lib. 7. marr. c. 41. n. 9. docet, hæc excommunicatione non affici eos, qui cum obstringantur vinculo Cognationis legalis, vel spiritualis, Matrimonium inter se contrahunt, quia Constitutio solum meminit Consanguinitatis, & Affinitatis.